

MASTER'S THESIS

De voorgestelde strafbaarstelling van sexchatting met minderjarigen; noodzakelijk of niet?

Een juridisch onderzoek naar de toelaatbaarheid van het Wetsvoorstel seksuele misdrijven met artikel 8 en 10 van het EVRM

Bloem, M.

Award date:
2022

Awarding institution:
Department of Public Law

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 19. Nov. 2022

Open Universiteit
www.ou.nl

De voorgestelde strafbaarstelling van sexchatting met minderjarigen; noodzakelijk of niet?

Een juridisch onderzoek naar de toelaatbaarheid van het Wetsvoorstel seksuele misdrijven met artikel 8 en 10 van het EVRM

Masterscriptie Strafrecht
Cursuscode: RM9906
Naam: (M.) Marijke Bloem
Studentnummer: 851902053
Begeleider: mw. mr. I.L. Braber
Examinator: mw. mr. dr. A.J.H. de Bruijn
Aantal woorden: 12.298
Inleverdatum: 2 oktober 2022

Open Universiteit
www.ou.nl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Probleemstelling.....	4
1.3 Afbakening.....	5
1.4 Methoden van onderzoek	5
1.5 Leeswijzer	6
Hoofdstuk 2 Sexchatting in de huidige Nederlandse strafwetgeving.....	7
2.1 Inleiding	7
2.2. Opsporing en vervolging van sexchatting	7
2.3 Schennis van de eerbaarheid	8
2.4 Belaging	9
2.5 (Poging tot) verleiding van een minderjarige tot ontucht	11
2.6 (Poging tot) feitelijke aanranding van de eerbaarheid	12
2.7 Bedreiging.....	12
2.8 Grooming.....	13
2.9 Tussenconclusie.....	14
Hoofdstuk 3 Het Wetsvoorstel seksuele misdrijven	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Hoofdpijnen van het wetsvoorstel	16
3.3 Inhoud en reikwijdte sexchatting.....	17
3.3.1 Leeftijdsgrens	18
3.3.2 De lokpuber	19
3.3.3 Geobjectiveerd bestanddeel	20
3.3.4 Indringend mondeling of schriftelijk seksueel benaderen.....	20
3.3.5 Schadelijkheids criterium	21
3.3.6 Niet leeftijdsconform en gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten	22
3.3.7 Strafmaximum	23
3.4 Tussenconclusie.....	24
Hoofdstuk 4 Inhoud en reikwijdte van artikel 8 en 10 EVRM	25
4.1 Inleiding	25
4.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens	25
4.3 Het recht op privéleven en aanverwante rechten	26
4.4 De vrijheid van meningsuiting	27
4.5 Tussenconclusie.....	29

Hoofdstuk 5 De toetsing van sexchatting aan artikel 8 en 10 EVRM.....	30
5.1 Inleiding	30
5.2 Bij wet voorzien	30
5.3 Legitiem doel	31
5.4 Noodzakelijk in een democratische samenleving	32
5.4.1 Dringende maatschappelijke behoefte ('pressing social need')	34
5.4.2 Proportionaliteit ('relevant and sufficient')	34
5.4.3 Subsidiariteit.....	35
Hoofdstuk 6 Conclusie	37
Aangehaalde literatuur.....	39
Aangehaalde jurisprudentie.....	41
Overige aangehaalde stukken	43

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt veelvuldig voor en heeft in veel gevallen ernstige en langdurige gevolgen voor slachtoffers.¹ Dit blijkt wel uit de ‘#metoo-beweging’ die in 2017 via Twitter en later via andere sociale media wereldwijd verschillende vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag aan het licht bracht.² Mede door deze beweging is de laatste jaren de roep vanuit de maatschappij om adequaat strafrechtelijk op te treden tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag toegenomen. De afgelopen jaren zijn er door het gebruik van internet, sociale media en smartphones ook nieuwe online verschijningsvormen van seksuele misdrijven ontstaan waarbij kinderen het slachtoffer worden.³ Seksueel misbruik vindt tegenwoordig ook op afstand plaats. Aangezien kinderen al op een jonge leeftijd over een smartphone beschikken zijn ze kwetsbaar om benaderd te worden door volwassenen via internet. Uit onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) blijkt dat sociale media een grote rol spelen bij zedenzaken met kinderen tussen de elf en vijftien jaar oud.⁴ In ruim een kwart van de in 2020 onderzochte zaken door het NFI werd het eerste contact met het kind via sociale media gelegd.⁵

Vanwege het ontstaan van nieuwe online verschijningsvormen en om tegemoet te komen aan de veranderde opvattingen in de maatschappij dient volgens voormalig minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid⁶ de zedenwetgeving te worden aangescherpt. Dit heeft ertoe geleid dat op 8 maart 2021 het Wetsvoorstel seksuele misdrijven (hierna: het wetsvoorstel) is ingediend bij de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel beoogt een betere bescherming van slachtoffers tegen seksuele en seksueel getinte misdrijven. De strafbaarstelling van bepaalde seksuele misdrijven in het Wetboek van Strafrecht worden uitgebreid en aangepast. Daarnaast krijgt de wettelijke structuur en de inhoud van de strafbepalingen een duidelijke plaats in het wetboek. Hierdoor moet het voor burgers overzichtelijker worden welk gedrag strafbaar is. Ook worden nieuwe online verschijningsvormen expliciet strafbaar gesteld zoals het fenomeen sexchatting. Sexchatting houdt in dat er op *“indringende wijze mondeling of schriftelijk seksuele toenadering wordt*

¹ <https://rutgers.nl/themas/seksueel-geweld/feiten-en-cijfers-seksueel-geweld/> (laatst geraadpleegd op 11 juli 2022).

² <https://fondsslachtofferhulp.nl/nieuws/3-jaar-na-metoo-de-effecten-van-online-disclosure/>

³ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 7 (laatst geraadpleegd op 11 juli 2022).

⁴ <https://www.forensischinstituut.nl/actueel/nieuws/2021/01/20/nfi-steeds-meer-misbruikzaken-met-pubers-beginnen-bij-sociale-media> (laatst geraadpleegd op 11 juli 2022).

⁵ Dit betreft onderzoek in 86 acute zedenzaken met jeugdigen tussen de 11 en 15 jaar oud in opdracht van de politie en het Openbaar Ministerie. In 23 van de 86 zaken vond het eerste contact via sociale media plaats. Zie hiervoor:

<https://www.forensischinstituut.nl/actueel/nieuws/2021/01/20/nfi-steeds-meer-misbruikzaken-met-pubers-beginnen-bij-sociale-media> (laatst geraadpleegd op 11 juli 2022).

⁶ Sinds de installatie van Kabinet Rutte IV in 2022 is de huidige minister van Justitie en Veiligheid Dilan Yeşilgöz-Zegerius.

gezocht met minderjarigen tot zestien jaar”.⁷ Bij sexchatting is er juridisch gezien nog geen sprake van seksueel misbruik omdat het slechts gaat om seksuele communicatie in plaats van een daadwerkelijke fysieke handeling. Door de mogelijkheid te creëren voor politie en justitie om in de zogenaamde voorfase in te grijpen wordt volgens de voormalig minister voorkomen dat de ontwikkeling van kinderen wordt aangetast.⁸

De jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) bepaalt dat staten een bepaalde mate van bescherming dienen te bieden aan hun eigen onderdanen als het gaat om seksuele delicten, met name als het gaat om de bescherming van kinderen.⁹ Bij de strafbaarstelling van sexchatting gaat het om gedragingen die in de voorfase van seksueel misbruik plaatsvinden.¹⁰ Uit de Nederlandse rechtspraak rijst niet altijd een duidelijk beeld op of sexchatting strafbaar is of niet. Dit hangt onder meer af onder welk delict het Openbaar Ministerie de zaak aanbrengt (bijvoorbeeld onder schennis van de eerbaarheid of belaging) en of de sexchatting van belang is voor de invulling van het delict of op zichzelf staat. Dit is afhankelijk van hetgeen de wetgever heeft beoogd strafbaar te stellen.¹¹

De strafbaarstelling van sexchatting betekent een snellere inmenging in het leven van burgers. Op grond van onder andere het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) hebben burgers bepaalde rechten en vrijheden. Door de strafbaarstelling van sexchatting wordt het recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven op grond van artikel 8 EVRM en het recht op de vrijheid van meningsuiting op grond van artikel 10 EVRM doorkruist. Er worden namelijk grenzen gesteld door de overheid aan de wijze van communiceren van haar burgers. Het is echter de vraag of dit wel de juiste weg is, nu uit jurisprudentie van het EHRM blijkt dat er ook gekozen kan worden voor bescherming van kinderen en kwetsbaren via een andere weg dan het strafrecht.¹² Het doel van dit onderzoek is om uit te zoeken of het wetsvoorstel en dan met name de strafbaarstelling van sexchatting toelaatbaar is op grond van artikel 8 en 10 van het EVRM.

1.2 Probleemstelling

Zoals hierboven uiteengezet is het doel van het onderzoek om uit te zoeken of het wetsvoorstel en dan met name de strafbaarstelling van sexchatting toelaatbaar is op grond van artikel 8 en 10 van het EVRM. De probleemstelling die in dit onderzoek centraal staat luidt dan ook als volgt:

⁷ Artikel 250 Sr (nieuw) van de Consultatieversie wetsvoorstel seksuele misdrijven.

⁸ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 8.

⁹ EHRM 12 november 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:1112JUD000578608 (*Söderman/Zweden*), § 81; EHRM 15 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0315JUD006149511 (*M.G.C./Roemenië*).

¹⁰ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 14.

¹¹ Rb. Alkmaar 10 december 2008, ECLI:NL:RBALK:2008:BG6377; Hof 's-Hertogenbosch 11 maart 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:CA3698; HR 9 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8452.

¹² EHRM 12 november 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:1112JUD000578608, § 85 (*Söderman/Zweden*).

Is het Wetsvoorstel seksuele misdrijven in verband met de strafbaarstelling van sexchatting met minderjarigen toelaatbaar op grond van artikel 8 en 10 van het EVRM?

De probleemstelling wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

- Hoe kan sexchatting worden opgespoord en vervolgd onder de huidige strafwetgeving?
- Wat is de inhoud en reikwijdte van het Wetsvoorstel seksuele misdrijven met betrekking tot sexchatting?
- Wat is de inhoud en reikwijdte van artikel 8 en 10 EVRM?
- Leidt de strafbaarstelling van sexchatting tot een toelaatbare beperking van de grondrechten van verdachten zoals opgenomen in artikel 8 en 10 EVRM?

1.3 Afbakening

Het onderzoek wordt beperkt tot het delict sexchatting. Andere delicten uit het wetsvoorstel worden verder buiten beschouwing gelaten. De omvang van de scriptie laat het namelijk niet toe om de hele reikwijdte van het wetsvoorstel te behandelen. Verder richt het onderzoek zich specifiek op artikel 8 en 10 van het EVRM. Door de strafbaarstelling van sexchatting wordt het recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven op grond van artikel 8 EVRM en het recht op de vrijheid van meningsuiting op grond van artikel 10 EVRM mogelijk doorkruist.

1.4 Methodes van onderzoek

Om antwoord te kunnen geven op de deelvragen en daarmee op de centrale hoofdvraag zal het wetsvoorstel worden geanalyseerd. Op deze manier wordt er gekeken naar de reden voor de totstandkoming van het wetsvoorstel en wat het doel is van de wetgever om tot strafbaarstelling van sexchatting over te gaan. Ook wordt er bezien of het doel op een andere manier kan worden bereikt. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van inventariserend literatuuronderzoek. Er zal worden gekeken naar de visies en opvattingen in de juridische literatuur, maar ook naar de adviezen die diverse organisaties hebben gegeven op het voorontwerp Wetsvoorstel seksuele misdrijven tijdens de consultatie. Een belangrijk orgaan hierbij is de Raad voor de Rechtspraak (Rvdr). Zij heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke taak om advies te geven met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak.¹³

¹³ Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven, Raad voor de Rechtspraak d.d. 2 juni 2021, p. 10.

Daarnaast heeft de adviescommissie Strafrecht (ACS) van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) zich uitgesproken over de noodzaak van de strafbaarstelling van sexchatting.¹⁴ Het is daarom belangrijk om deze adviezen ter hand te nemen. In de tussentijd is het wetsvoorstel op 14 december 2021 voor advies aangeboden aan de Raad van State en heeft zij in juni 2022 haar advies gegeven.¹⁵ Verder zal er onderzoek worden gedaan naar de grondrechten zoals gewaarborgd in artikel 8 en 10 EVRM en jurisprudentie van de Hoge Raad der Nederlanden en het EHRM met betrekking tot de bescherming van kinderen en kwetsbaren in de maatschappij. Dit hangt vooral samen met de vraag of het doel om tot een adequate strafrechtelijke reactie te komen op sexchatting mogelijk op een andere manier kan worden bereikt.

1.5 Leeswijzer

Ten behoeve van de beantwoording van de centrale hoofdvraag is het onderzoek verdeeld in hoofdstukken. Per hoofdstuk zal er antwoord worden gegeven op één deelvraag. In hoofdstuk 2 zal de huidige strafwetgeving onder de loep worden genomen door te onderzoeken of sexchatting daar onder te kwalificeren valt. In hoofdstuk 3 zal de inhoud en reikwijdte van het wetsvoorstel met betrekking tot sexchatting worden toegelicht. In hoofdstuk 4 zal de inhoud en reikwijdte van artikel 8 en 10 EVRM uiteen worden gezet. In hoofdstuk 5 zal de jurisprudentie van het EHRM worden geraadpleegd en zal het wetsvoorstel aan artikel 8 en 10 van het EVRM worden getoetst. In hoofdstuk 6 volgt tot slot de conclusie.

¹⁴ Advies Adviescommissie Strafrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten d.d. 3 juni 2021, p. 12-13.

¹⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/12/06/seksueel-geweld-snel-en-vaker-aangepakt> (laatst geraadpleegd op 11 juli 2022).

Hoofdstuk 2 Sexchatting in de huidige Nederlandse strafwetgeving

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt onderzocht hoe sexchatting kan worden opgespoord en vervolgd onder de huidige Nederlandse strafwetgeving. Er wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn om in de periode voorafgaand aan de invoering van het Wetsvoorstel seksuele misdrijven bepaalde gedragingen die nu als sexchatting zijn te kwalificeren onder strafbepalingen van het Wetboek van Strafrecht te vervolgen. Hierbij is gebruik gemaakt van verschillende relevante jurisprudentie die opgezocht is via rechtspraak.nl. Verder is gebruik gemaakt van juridische literatuur om antwoord te kunnen geven op de vraag of de voorgestelde strafbaarstelling een meerwaarde heeft.

In §2.2 staat de opsporing en vervolging van sexchatting door het Openbaar Ministerie centraal. Daarna zal per paragraaf worden ingegaan op de verschillende strafbaarstellingen die ik heb beschouwd, zoals schennis van de eerbaarheid (§2.3), belaging (§2.4), verleiding van een minderjarige tot ontucht (§2.5), feitelijke aanranding van de eerbaarheid (§2.6), bedreiging (§2.7) en grooming (§2.8). Tot slot zal er in §2.9 een tussenconclusie worden gegeven.

2.2. Opsporing en vervolging van sexchatting

Het Openbaar Ministerie kan op basis van het opportunititeitsbeginsel strafbare feiten opsporen en vervolgen.¹⁶ Dit beginsel houdt in dat een officier van justitie zelf beslist of iemand voor een bepaald strafbaar feit wordt vervolgd.¹⁷ Het Openbaar Ministerie werkt hiervoor nauw samen met de politie. Bij de opsporing en vervolging van seksuele delicten dient men zorgvuldig en voorzichtig te werk te gaan.¹⁸ Hierbij dient rekening gehouden te worden met het slachtoffer maar ook met de verdachte. Het is namelijk niet altijd meteen duidelijk of er sprake is van een strafbaar seksueel delict en een vervolging kan grote impact hebben op de toekomst van een verdachte, denk hierbij bijvoorbeeld aan het niet verkrijgen van een Verklaring Omtrent het Gedrag of aan het niet kunnen uitoefenen van bepaalde beroepen.¹⁹

Door het Openbaar Ministerie zijn er regels opgesteld voor de strafrechtelijke aanpak van verschillende zedenzaken. Dit is vastgelegd in de 'Aanwijzing zeden'.²⁰ Hierin is opgenomen waar een onderzoek naar een zedendelict aan dient te voldoen. Voordat men overgaat tot een eventuele vervolging vindt er eerst een informatief gesprek plaats tussen de

¹⁶ Corstens 2021, p. 49; Zie ook: Kronenberg & De Wilde 2020, p. 217.

¹⁷ Zie artikel 167 Sv; Corstens 2021, p. 49.

¹⁸ Eindrapport NSCR 2020, p. 47.

¹⁹ Gouma 2019, p. 19.

²⁰ Aanwijzing zeden (*Stcr.* 2016, 19414); Ten Voorde 2017, p. 415.

melder en de politie. Als de melder aangeeft de aangifte door te willen zetten is er de mogelijkheid voor politie en justitie om dwangmiddelen te gebruiken. Het Openbaar Ministerie kan als het gaat om seksueel getinte communicatie bijvoorbeeld een onderzoek instellen naar gegevensdragers. Dit kan zoal bestaan uit het plaatsen van een tap op grond van artikel 126f of artikel 126m Sv om seksueel getinte gesprekken aan de telefoon af te luisteren.²¹ Een andere mogelijkheid is bijvoorbeeld het vorderen van seksuele chatgesprekken die via WhatsApp of e-mail hebben plaatsgevonden. Dit kan via artikel 126ng Sv bij de aanbieder van de communicatiedienst. Dit zijn voorbeelden van de betreffende genoemde dwangmiddelen. Het lastige van deze seksueel getinte communicatie is dat het vaak versleuteld is. Dit bemoeilijkt voor politie en justitie de opsporing.²²

Het tappen van telefoongesprekken of het vorderen van gegevens kan niet zomaar worden uitgevoerd. Dit mag alleen als er sprake is van een verdenking van een misdrijf waarop een gevangenisstraf staat van vier jaar of meer. Daarnaast moet het misdrijf ook een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren. Dergelijke seksueel getinte gesprekken die gevoerd worden met wederzijdse overeenstemming tussen partners vallen hier dus niet onder.

In de volgende paragrafen zal per delict worden nagegaan of er een mogelijkheid is tot kwalificatie van sexchatting onder de huidige strafwetgeving en wat de eventuele meerwaarde is van een aparte strafbaarstelling.

2.3 Schennis van de eerbaarheid

Het delict schennis van de eerbaarheid is strafbaar gesteld in artikel 239 Sr. De strafbepaling zoals wij deze nu kennen is in 1985 gewijzigd en is ter bescherming van jeugdigen in het leven geroepen en bedoeld om *“ongevraagde en ongewenste seksueel getinte confrontatie met het menselijk lichaam of delen daarvan te voorkomen.”*²³ Een duidelijk voorbeeld hiervan is het gedrag van een potloodventer. Het gaat namelijk om gedrag waardoor de openbare zeden worden geschonden. Het artikel vereist een handeling die kwetsend is voor het normaal ontwikkeld seksueel schaamtegevoel.²⁴ Of er daadwerkelijk sprake is van een schending wordt bepaald aan de hand van de meerderheid van de op dat moment in de maatschappij heersende opvattingen.²⁵ Daarnaast speelt de waarneembaarheid van de schennis een belangrijke rol.

In 2003 heeft de Hoge Raad een belangrijk arrest gewezen dat ook wel bekend staat als het ‘Hijger-arrest’. In deze zaak werd het slachtoffer geconfronteerd met seksuele

²¹ Kronenberg & De Wilde 2020, p. 509 en p. 595.

²² Ten Voorde 2017, p. 416.

²³ Wet van 3 juli 1985 (*Stb.* 385); HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2027, r.o. 3.3.1; *Kamerstukken II* 1979/80, 15 838, nr. 3, p. 12; zie ook Lindenberg & Van Dijk 2015, p. 137.

²⁴ HR 1 december 1970, ECLI:NL:HR:1970:AB3454, *NJ* 1971/374; Concl. A-G Hofstee, ECLI:NL:PHR:2013:1973, bij HR 17 december 2013;

²⁵ HR 19 november 1974, ECLI:NL:HR:1974:AB5332, *NJ* 1975/133.

uitlatingen van de verdachte aan de telefoon. In het arrest is bepaald dat artikel 239 Sr niet van toepassing is “op het maken van seksueel getinte uitlatingen via afbeelding, geschrift of gesproken woord.”²⁶ De gedragingen die de minister in het wetsvoorstel strafbaar stelt zoals het chatten of bellen met een seksuele inhoud kunnen niet onder artikel 239 Sr worden gekwalificeerd. Een uitzondering hierop betreft het streamen van livebeelden via een webcam of smartphone.²⁷ Voor strafbaarheid is namelijk niet vereist dat een jeugdige zich in dezelfde ruimte bevindt als waar de confrontatie plaatsvindt.²⁸ Via een livestream kan namelijk ook de schennis van de eerbaarheid worden waargenomen. Alleen in het geval van een livestream kan sexchatting onder artikel 239 Sr vallen.²⁹ Echter wordt hierdoor het doel van het wetsvoorstel om een strafrechtelijke reactie in *alle* gevallen mogelijk te maken niet bereikt via artikel 239 Sr, omdat de meeste gevallen niet onder dit artikel vallen.³⁰

Een mogelijkheid biedt volgens Ten Voorde³¹ “het ruimer interpreteren van artikel 239 Sr door de rechter”³² waardoor sexchatting wél onder het artikel kan vallen. Dit biedt mijns inziens geen soelaas, aangezien het probleem dan op het bordje van de rechter wordt geplaatst en dit ook strijdigheid met het legaliteitsbeginsel kan opleveren.³³ De Hoge Raad heeft namelijk bepaald dat er op basis van de wetsgeschiedenis geen ruimere betekenis dient te worden toegekend aan artikel 239 Sr.³⁴ De Hoge Raad wees wel op de eventuele mogelijkheid om seksueel getinte communicatie via belaging op grond van artikel 285b Sr te vervolgen.³⁵ Dit delict zal in de volgende paragraaf worden besproken.

2.4 Belaging

Belaging is strafbaar gesteld in artikel 285b Sr. Het betreft een misdrijf waarmee een inbreuk wordt gemaakt op de persoonlijke levenssfeer of privacy van een ander.³⁶ Het staat ook wel bekend als stalking. Belaging kan zowel onmiddellijk als middellijk plaatsvinden.³⁷ Men spreekt van een onmiddellijke inbreuk als het slachtoffer direct met een belager wordt geconfronteerd en van een middellijke inbreuk als het slachtoffer op het moment van de belaging hier niet van op de hoogte is.³⁸ Een voorbeeld van een middellijke inbreuk is het door een dader plaatsen

²⁶ HR 9 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8452, r.o. 3.5.

²⁷ Rb. Midden Nederland 5 maart 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:1007, r.o. 4.3.

²⁸ HR 29 juni 1942, ECLI:NL:HR:1942:22, NJ 1942/661.

²⁹ Rb. Haarlem 24 december 2004, ECLI:NL:RBHAA:2004:AR8212, r.o. 3.3; Zie ook Cleiren, Ten Voorde & Van Waas 2019, p. 74; Ten Voorde 2016, p. 230; Lindenberg & Van Dijk 2015, p. 142-143.

³⁰ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 3.

³¹ Prof. mr. J.M. ten Voorde is hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit Leiden.

³² Ten Voorde 2016, p. 255.

³³ Ten Voorde 2016, p. 255.

³⁴ HR 9 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8452, r.o. 3.5.

³⁵ HR 9 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8452, r.o. 3.5.

³⁶ *Kamerstukken II* 1997/98, 25 768, nr. 5, p. 2; HR 7 februari 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU5787, r.o. 3.5; Ten Voorde 2016, p. 232.

³⁷ Ten Voorde 2016, p. 232; Ten Voorde 2017, p. 412.

³⁸ Rb. Breda 13 november 2007, ECLI:NL:RBBRE:2007:BB7857, r.o. 6.3;

van een advertentie op een website waarbij de dader zich voordoet als het slachtoffer en aangeeft seks te willen. Het slachtoffer is daar dan niet meteen van op de hoogte maar komt er gaandeweg achter doordat er vreemde verzoeken worden ontvangen per WhatsApp of e-mail.³⁹

Om van strafbaarheid te spreken dient er aan de voorwaarde te worden voldaan dat de gedragingen stelselmatig dienen plaats te vinden. Om van stelstelmatigheid te spreken dient er volgens de Hoge Raad rekening te worden gehouden met *“de aard, de duur, de frequentie en de intensiteit van de gedragingen van de verdachte, de omstandigheden waaronder deze hebben plaatsgevonden en de invloed daarvan op het persoonlijk leven en de persoonlijke vrijheid van het slachtoffer.”*⁴⁰ Daarnaast dient de dader wederrechtelijk opzettelijk inbreuk te maken op de persoonlijke levenssfeer van het slachtoffer. Vervolging is verder alleen mogelijk op basis van een klacht volgens lid 2 van artikel 285b Sr. Dit beperkt de mogelijkheid van het Openbaar Ministerie om ambtshalve te vervolgen.⁴¹

In de vorige paragraaf kwam het Hijger-arrest ter sprake. De Hoge Raad heeft in dit arrest verwezen naar de mogelijkheid van strafbaarheid van seksueel getinte communicatie onder belaging. Volgens Lindenberg⁴² bedoelt de Hoge Raad hiermee alleen te zeggen *“dat als aan alle bestanddelen van belaging wordt voldaan het gedrag daaronder zou zijn te kwalificeren”*.⁴³

In de rechtspraak komt naar voren dat stelselmatige communicatie met een slachtoffer waarbij er sprake is van seksueel getinte gesprekken onder artikel 285 Sr kan vallen.⁴⁴ Er is echter geen sprake van stelstelmatigheid als er sprake is van een kort tijdsbestek. Het sturen van twee chatberichten of e-mailberichten is dus te weinig.⁴⁵ Gelet op het bovenstaande zijn de door de minister voorgestelde gedragingen niet strafbaar op grond van artikel 285b Sr, ook al voelt het als een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer. Het voorgestelde sexchatting stelt een eenmalig gesprek met een seksuele inhoud al strafbaar. Bij belaging is hier geen sprake van. Het is alleen strafbaar onder belaging als het chatten of bellen met een seksuele inhoud veelvuldig plaatsvindt.

³⁹ Ten Voorde 2016, p. 232; Rb. Overijssel 21 maart 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:944.

⁴⁰ HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ3626, r.o. 2.3; HR 4 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3095, r.o. 2.5.2.

⁴¹ Cleiren, Ten Voorde & Van Waas 2019, p. 74.

⁴² Mr. K.K. Lindenberg is hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen.

⁴³ Lindenberg 2016, p. 61.

⁴⁴ Rb. Zutphen 24 maart 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BL8824.

⁴⁵ Rb. Zeeland-West-Brabant 26 februari 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:843, r.o. 4.3.2; Hof Arnhem-Leeuwarden 29 juni 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:6148, onder kopje overweging ten aanzien van feit 4; HR 11 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:533; Zie ook: Lindenberg 2016, p. 61.

2.5 (Poging tot) verleiding van een minderjarige tot ontucht

Verleiding van een minderjarige tot ontucht is strafbaar gesteld in artikel 248a Sr. Het artikel is in het leven geroepen om minderjarigen tegen ontucht te beschermen.⁴⁶ Bij verleiding van een minderjarige gaat het om het bewegen van een minderjarige tot het plegen van ontuchtige handelingen of tot het dulden van ontuchtige handelingen van een verdachte. Ontuchtige handelingen zijn handelingen die gericht zijn op seksueel contact die in strijd zijn met de sociaal-ethische norm.⁴⁷ Je kunt hierbij denken aan alle seksuele handelingen tussen een minderjarige en een volwassene. De minderjarige moet tot ontucht zijn bewogen door giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding. De Hoge Raad heeft bepaald dat er ook sprake kan zijn van ontuchtige handelingen zonder dat er sprake is van daadwerkelijk lichamelijk contact tussen minderjarige en verdachte. Hierbij moet er sprake zijn van een bepaalde graad van interactie, bijvoorbeeld dat de minderjarige seksueel getinte handelingen verricht voor de webcam.⁴⁸ Ontuchtige handelingen staan dus niet gelijk aan seksuele handelingen waarbij sprake is van fysiek contact.⁴⁹

Het voeren van een seksueel getint gesprek met een minderjarige is volgens jurisprudentie onvoldoende om te kunnen spreken van verleiding.⁵⁰ Hetzelfde geldt voor een poging tot verleiding.⁵¹ Bij een poging is vereist dat het voornemen van de verdachte zich door een begin van uitvoering heeft geopenbaard.⁵² Het enkel voeren van chatgesprekken over seks, zoals de minister als gedragingen strafbaar voorstelt voldoet hier niet aan. Wat wel tot strafbaarheid kan leiden is als een seksueel getint gesprek met een minderjarige samenhangt met het geven van een gift, geld of een goed door een verdachte. Hierbij moet het voor de minderjarige duidelijk zijn dat hiertegenover een tegenprestatie staat in de vorm van ontuchtige handelingen.⁵³ Echter is het altijd aan de rechter om in het concrete geval aan de hand van alle omstandigheden van het geval te beoordelen of er sprake is van ontucht.⁵⁴

⁴⁶ Lindenberg 2016, p. 58-59.

⁴⁷ Ter Haar, Meijer & Seuters 2018, p. 95; *Kamerstukken II* 1988/89, 20 930, nr. 3, p. 2.

⁴⁸ HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1379; Hof Den Haag 30 september 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:3706; Lindenberg & Van Dijk 2015, p. 135-136; Ter Haar, Meijer & Seuters 2018, p. 96.

⁴⁹ Ter Haar, Meijer & Seuters 2018, p. 95.

⁵⁰ Rb. Alkmaar 10 december 2008, ECLI:NL:RBALK:2008:BG6377, onder punt 4.

⁵¹ Hof 's-Hertogenbosch 11 maart 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:CA3698; Rb. Amsterdam 2 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:4000, r.o. 4.3.2; Rb. Den Haag 8 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14076, r.o. 6.3.

⁵² Artikel 45 Sr; De Hullu 2021, p. 383.

⁵³ Ten Voorde 2016, p. 236; Rb. Den Haag 8 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14076; Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:RBGHARN:2010:BL9478; HR 4 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:579, r.o. 2.4.2.

⁵⁴ Ter Haar, Meijer & Seuters 2018, p. 95.

2.6 (Poging tot) feitelijke aanranding van de eerbaarheid

Aanranding is strafbaar gesteld in artikel 246 Sr. Hiervan is sprake als de ontuchtige handelingen zijn afgedwongen door middel van geweld of een andere feitelijke of bedreiging met geweld of een andere feitelijke. Seksueel getinte gesprekken kunnen in sommige gevallen onder een poging tot aanranding worden gekwalificeerd. Het voornemen tot het plegen van ontuchtige handelingen dient uit de gevoerde gesprekken te blijken.⁵⁵ Een andere mogelijkheid is als uit de gesprekken blijkt dat de verdachte het slachtoffer heeft bedreigd met fysiek geweld als het slachtoffer geen ontuchtige handelingen bij zichzelf pleegt of bij een ander.⁵⁶

Wat opvalt is dat er alleen sprake is van een poging tot aanranding als de seksueel getinte gesprekken samenhangen met de intentie van de verdachte met als doel ontuchtige handelingen te plegen. Volgens Ten Voorde *“lijkt een bewezenverklaring voor bedreiging ook een poging tot aanranding op te leveren”*.⁵⁷ Hij stelt zich daarbij op het standpunt om in eerste instantie te *“vervolgen onder bedreiging als de bedreiging gericht is op seksuele delicten en/of op andere delicten. Als de bedreiging alleen ziet op een seksueel delict dan is volgens hem vervolging via een poging tot aanranding de aangewezen route”*.⁵⁸ Op vervolging via bedreiging wordt in de volgende paragraaf ingegaan.

2.7 Bedreiging

Bedreiging is strafbaar gesteld in artikel 285 Sr. Er is sprake van bedreiging als de bedreiging *“van dien aard is en onder zodanige omstandigheden is geschied dat bij de bedreigde in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat hij het leven zou kunnen verliezen.”*⁵⁹ De vrees dient objectiveerbaar te zijn.⁶⁰ Dit moet blijken uit de uitlatingen die door een verdachte zijn gedaan. Uit de rechtspraak blijkt dat seksueel getinte gesprekken in sommige gevallen als bedreiging worden gekwalificeerd.⁶¹ Echter is het bij sexchatting niet altijd duidelijk wanneer het wel of niet onder bedreiging valt. De enkele opmerking ‘ik wil je neuken’ kan niet als bedreigend worden gezien. Als deze opmerking samengaat met andere bewoordingen zoals ‘Ik kom je halen, ik schiet je kop lek’, dan levert dit in combinatie met de seksuele handeling een bewezenverklaring op.⁶²

⁵⁵ Rb. Overijssel 2 februari 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:311, r.o. 4.2.

⁵⁶ Rb. Roermond 22 april 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BQ3544, r.o. 7.2.3; Ten Voorde 2016, p. 235.

⁵⁷ Ten Voorde 2016, p. 235.

⁵⁸ Ten Voorde 2016, p. 235.

⁵⁹ HR 7 juni 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT3659, r.o. 3.3.

⁶⁰ Ten Voorde 2016, p. 234.

⁶¹ Rb. Assen 9 maart 2012, ECLI:NL:RBASS:2012:BV8503; Rb. Haarlem 30 september 2008, ECLI:NL:RBHAA:2008:BF7111.

⁶² Rb. Overijssel 18 september 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:4938; Ten Voorde 2016, p. 234.

Volgens Ten Voorde kan de kwalificatie van sexchatting onder bedreiging worden gebruikt *“op het moment dat het niet mogelijk is om de gedragingen onder een poging tot feitelijke aanranding van de eerbaarheid te plaatsen, omdat bijvoorbeeld de uitvoeringshandelingen onvoldoende in die richting wijzen”*.⁶³ Voor strafbaarheid van sexchatting onder bedreiging is dus meer nodig dan alleen de seksuele inhoud van de chatgesprekken.⁶⁴

2.8 Grooming

Grooming is strafbaar gesteld in artikel 248e Sr. Dit is gebeurd in 2010 naar aanleiding van de implementatie van artikel 23 van het Verdrag van Lanzarote.⁶⁵ Grooming richt zich tegen het benaderen van kinderen voor seksuele doeleinden. Het proces begint meestal met een vriendschap tussen de minderjarige en de volwassene via internet, die zich in sommige gevallen voordoet als een minderjarige, maar dit hoeft niet altijd zo te zijn. Tussen de volwassene en de minderjarige worden meestal chatgesprekken gevoerd die van seksuele aard zijn. Het uiteindelijke doel van grooming is om toe te werken naar een daadwerkelijke ontmoeting met de minderjarige om vervolgens seksuele handelingen met deze minderjarige te verrichten.⁶⁶ Alleen chatten met een seksuele inhoud is onvoldoende om strafbaarheid aan te nemen op grond van grooming. Hetzelfde geldt voor alleen een voorstel tot ontmoeting. Er moet sprake zijn van een concreet voorstel tot ontmoeting gevolgd door handelingen die gericht zijn op deze ontmoeting. Het nemen van concrete voorbereidingen, zoals het voorstellen van een tijdstip en plaats, het opstellen van een reisschema en het uitwisselen van telefoonnummers kan daarmee al voldoende zijn.⁶⁷ Dit betreft geen exclusieve opsomming.⁶⁸

In 2008 gaf voormalig minister van justitie Hirsch Ballin aan dat het strafbaar stellen van gedrag in de voorfase te ver zou gaan en moeilijk te handhaven is.⁶⁹ Met de strafbaarstelling van sexchatting in het nu voorgestelde wetsvoorstel is hierop teruggekomen. De bescherming van minderjarigen staat voorop.⁷⁰ Het online chatten met een seksuele inhoud of het voeren van seksuele telefoongesprekken kunnen momenteel dus niet onder grooming worden vervolgd. Door sexchatting expliciet strafbaar te stellen wordt dit wel mogelijk. Een belangrijk verschil tussen grooming en sexchatting blijft dat bij grooming sprake moet zijn van

⁶³ Ten Voorde 2017, p. 412.

⁶⁴ Lindenberg 2016, p. 47.

⁶⁵ *Stb.* 2009, 544.

⁶⁶ Stol & Strikwerda 2017, p. 152-153.

⁶⁷ HR 14 mei 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ9941, r.o. 2.4; HR 11 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3140, r.o. 2.5, 2.6 en 2.7; Zie ook Rb. Oost-Brabant 18 november 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:6439; Rb. Middelburg 3 november 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BO2782; Rb. Noord-Nederland 20 oktober 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:4022; Rb. Midden-Nederland 13 april 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:1447.

⁶⁸ Kool 2010, p. 1268.

⁶⁹ *Kamerstukken II* 2008-09, 31 810, nr. 3, p. 6-7.

⁷⁰ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 8.

het doen van een voorstel tot een ontmoeting voor seksuele doeleinden. Dit is voor sexchatting niet vereist.⁷¹

Maar hoe zit het dan met de strafbaarstelling van een poging tot grooming? In de rechtspraak was er tot op heden verdeeldheid of een poging tot grooming strafbaar was.⁷² Dit leidde in sommige gevallen tot ontslag van alle rechtsvervolging, omdat een poging tot grooming niet strafbaar is.⁷³ Maar er zijn ook gevallen waarin de rechtspraak meegaat in de strafbaarstelling.⁷⁴ Uiteindelijk heeft de Hoge Raad op 12 november 2019 bepaald dat een poging tot grooming strafbaar is.⁷⁵ Volgens de Hoge Raad is artikel 248e Sr in het Wetboek van Strafrecht opgenomen ter uitvoering van artikel 23 van het Verdrag van Lanzarote. Nederland heeft hierbij geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de poging tot het plegen van de gedragingen in artikel 23 van het Verdrag van Lanzarote niet strafbaar te stellen. Dit blijkt niet uit artikel 248e Sr en evenmin volgt dit uit de wetsgeschiedenis.⁷⁶ Dit maakt volgens de Hoge Raad dat een poging tot grooming strafbaar is.

Wil dit dan zeggen dat het strafbaar stellen van sexchatting overbodig is geworden nu een poging tot grooming strafbaar is? Het antwoord is nee. De handelingen die als sexchatting kunnen worden gezien kunnen niet vervolgd worden onder een poging tot grooming. De voorwaarde voor strafbaarstelling van een poging tot grooming blijft dat er een ontmoeting met de minderjarige moet worden voorgesteld en uit de gevoerde communicatie moet blijken dat de volwassene uit is op het verrichten van seksuele handelingen bij de minderjarige.⁷⁷ Dit maakt dat het wetsvoorstel waarin de strafbaarstelling van sexchatting is opgenomen een meerwaarde heeft voor politie en justitie om in te grijpen als het alleen blijft bij het voeren van seksueel getinte chatgesprekken of seksuele telefoongesprekken.

2.9 Tussenconclusie

Uit bovenstaande paragrafen kan geconcludeerd worden dat de huidige strafwetgeving in sommige gevallen mogelijkheden biedt om sexchatting te vervolgen, maar niet in alle gevallen. Ten eerste strekt schennis van de eerbaarheid alleen tot de mogelijkheid als sexchatting plaatsvindt via een livestream. Verder behoort belaging alleen tot de mogelijkheid als dit stelselmatig plaatsvindt. Het enkel sexchatten voldoet hier niet aan. Ten aanzien van (een poging tot) verleiding van een minderjarige tot ontucht dient de sexchatting samen te hangen

⁷¹ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 59.

⁷² Lindenberg 2016, p. 53-54.

⁷³ Rb. Amsterdam 2 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:4000, r.o. 4.3.3; Rb. Amsterdam 12 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:4227; Rb. Oost-Brabant 9 december 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:7494; Rb. Oost-Brabant 24 juli 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:4757.

⁷⁴ Rb. Oost-Brabant 13 juni 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:CA2959; Hof 's-Hertogenbosch 13 december 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:5513; Rb. 's-Hertogenbosch 28 november 2011, ECLI:NL:RBSHE:2011:12895.

⁷⁵ HR 12 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1736.

⁷⁶ HR 12 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1736, r.o. 3.4 en 3.5.

⁷⁷ Rb. Breda 10 oktober 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BT7068.

met het geven van een gift, goed of geld van een volwassene aan een minderjarige. Dit is niet altijd het geval bij het indringend seksueel benaderen. Verder geldt bij een poging tot feitelijke aanranding dat de rechtspraak hiervoor wel mogelijkheden ziet in een veroordeling. Dit kan alleen worden aangenomen als naast het seksueel chatten de minderjarige tot seksuele handelingen wordt gedwongen door de volwassene. Of sexchatting onder bedreiging kan vallen hangt af van de bewoordingen die zijn geuit in de chatgesprekken waarbij de eis van de objectieve vrees van doorslaggevend belang is. Voor grooming geldt ten slotte dat hier pas sprake van is als er een voorstel tot een ontmoeting wordt gedaan. Hiermee wordt duidelijk dat het seksueel getint chatten of bellen wel van belang is bij de invulling van verschillende delicten, maar niet van doorslaggevend belang. De zedenwetgeving vormt op dit punt een niet toereikende 'lappendeken' wat maakt dat sexchatting op zichzelf onvoldoende is voor strafbaarheid. Dit kan des te meer de meerwaarde van het wetsvoorstel onderbouwen.

Hoofdstuk 3 Het Wetsvoorstel seksuele misdrijven

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de inhoud en reikwijdte van het Wetsvoorstel seksuele misdrijven centraal. In §3.2 wordt ingegaan op de hoofdlijnen van het wetsvoorstel. De bespreking hiervan beoogt een duidelijk overzicht te geven van de inhoud van het wetsvoorstel en de voorgestelde wijzigingen. In §3.3 wordt er dieper ingegaan op de inhoud en reikwijdte van het delict sexchatting. Andere delicten uit het wetsvoorstel worden verder buiten beschouwing gelaten. De omvang van de scriptie laat het namelijk niet toe om alles te behandelen van het wetsvoorstel. Tot slot volgt in §3.4 een tussenconclusie.

3.2 Hoofdlijnen van het wetsvoorstel

Met het wetsvoorstel is tegemoet gekomen aan de wens om de zedenwetgeving te vereenvoudigen en beter te laten aansluiten bij de praktijk.⁷⁸ Het doel van het wetsvoorstel is om slachtoffers beter te beschermen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. Door meer seksueel grensoverschrijdend gedrag strafbaar te stellen is het voor politie en justitie mogelijk om sneller op te treden. Ook is het voor slachtoffers mogelijk om in meer gevallen aangifte te doen. Naar aanleiding van de consultatie zijn er wijzigingen aangebracht in het wetsvoorstel. Onder meer is de wettekst aangepast en de Memorie van Toelichting aangevuld. Maar wat verandert er nu precies?

In het wetsvoorstel wordt de huidige Titel XIV 'Misdrijven tegen de zeden' vervangen door Titel XIV 'Seksuele misdrijven'. Deze titel biedt bescherming tegen de lichamelijke en seksuele integriteit, maar ook strafrechtelijke bescherming tegen nieuwe online delicten met betrekking tot minderjarigen, zoals sexchatting. Bij sexchatting gaat het om het indringend seksueel benaderen van minderjarigen. Er is nog geen sprake van seksueel misbruik, want sexchatting speelt zich af in de voorfase, maar het kan er wel toe leiden dat minderjarigen seksuele handelingen moeten verrichten. Dit is volgens voormalig minister Grapperhaus schadelijk voor minderjarigen en dient voorkomen te worden.⁷⁹ Gelet hierop krijgen online gepleegde seksuele delicten een duidelijke plaats in de nieuwe titel in het Wetboek van Strafrecht. Hierdoor veranderen de strafbepalingen maar ook de wettelijke structuur. Dit heeft alles te maken met het creëren van 'meer maatwerk'.⁸⁰ Hierdoor ontstaat er meer inzicht in het type gedrag dat ten grondslag ligt aan het strafbare feit en kan er doeltreffender worden gekozen voor de juiste wijze van afdoening.⁸¹ De wettelijke structuur wordt daarmee duidelijker

⁷⁸ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 2.

⁷⁹ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 8.

⁸⁰ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 24.

⁸¹ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 24.

en hangt meer met elkaar samen omdat het op thema is gerangschikt. Dit biedt de juiste oplossing naar aanleiding van het WODC-onderzoek waaruit bleek dat de huidige zedenwetgeving erg onduidelijk was en veel overlap met elkaar had.⁸²

Daarnaast wordt de strafrechtelijke bescherming tegen aanranding en verkrachting verruimd. Men is strafbaar als men weet of had moeten weten dat de wil tot seksueel contact bij de tegenpartij ontbreekt. Dit is de ondergrens. Het slachtoffer hoeft hiermee niet meer te bewijzen dat er sprake was van dwang, geweld of bedreiging. Hierdoor kunnen slachtoffers in meer gevallen aangifte doen. Als er wel sprake is van dwang, geweld of bedreiging van het slachtoffer dan wordt dit aangemerkt als een strafverzwarende omstandigheid voor de dader.⁸³ Verder wordt er bij de titel Seksuele misdrijven aangesloten bij de grens voor seksuele meerderjarigheid van zestien jaar.⁸⁴ Tot slot wordt seksuele intimidatie expliciet strafbaar gesteld en worden de maximale straffen bij seksuele misdrijven verhoogd.⁸⁵

3.3 Inhoud en reikwijdte sexchatting

In deze paragraaf wordt er dieper op de inhoud en reikwijdte van het wetsvoorstel ingegaan met betrekking tot het delict sexchatting. Sexchatting werd in het voorontwerp nog strafbaar gesteld in artikel 248 Sr, maar is nu overgeheveld naar artikel 250 Sr en bevat nieuwe elementen welke verder zullen worden geanalyseerd. Zo is het bestanddeel 'stelselmatig' vervangen door 'indringend' en is er een strafuitsluitingsgrond toegevoegd in het tweede lid voor gelijkwaardig seksueel verkeer tussen leeftijdsgenoten.⁸⁶ Verder zal ook de tekst van de Memorie van Toelichting worden besproken. Wat opvalt in artikel 250 lid 1 Sr is dat naast sexchatting getuige zijn van een seksuele gedraging (sub b) en een poging tot grooming (sub c) strafbaar zijn gesteld. Een poging tot grooming is niet strafbaar als de gedraging wordt begaan in het kader van een gelijkwaardige situatie en de minderjarige ten minste twaalf jaar oud is. Een gelijkwaardige situatie houdt onder andere in dat er een gering leeftijdsverschil bestaat tussen twee jongeren. De gelijkwaardige situatie wordt verder in §3.3.6 uitgelegd. Als het gaat om kinderen die onderling met elkaar seksueel experimenteren dan wordt dit niet gezien als strafbaar. Sub b en c zullen verder buiten beschouwing worden gelaten, aangezien het onderzoek zich richt op sexchatting.

⁸² Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling, K. Lindenberg, A.A. van Dijk, Rijksuniversiteit Groningen, WODC, 2016.

⁸³ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 10.

⁸⁴ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 19.

⁸⁵ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 15.

⁸⁶ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 60.

Sexchatting wordt in artikel 250 lid 1 onder a Sr als volgt omschreven:

Artikel 250 Sr

1. 'Hij die een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt of een persoon die zich voordoeft als een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt:
 - a. indringend mondeling of schriftelijk seksueel benadert op een wijze die schadelijk te achten is voor personen die nog niet de leeftijd van zestien jaren hebben bereikt;
 - b. getuige doet zijn van een seksuele gedraging op een wijze die schadelijk te achten is voor personen die nog niet de leeftijd van zestien jaren hebben bereikt; of
 - c. een ontmoeting voorstelt voor seksuele doeleinden en enige handeling onderneemt tot het verwezenlijken van die ontmoeting,wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.
2. *Niet strafbaar is degene die als leeftijdsgenoot de in het eerste lid, aanhef en onder c, bedoelde gedraging begaat in het kader van een gelijkwaardige situatie tussen hem en die persoon en die persoon ten minste de leeftijd van twaalf jaren heeft bereikt.'*

3.3.1 Leeftijdsgrens

Als je artikel 250 lid 1 Sr bekijkt dan is een verdachte strafbaar als hij een kind onder de zestien jaar seksueel benadert. Het artikel biedt bescherming aan minderjarigen tot zestien jaar. De reden hiervoor is volgens de minister dat kinderen beneden deze leeftijd niet goed hun eigen seksuele integriteit kunnen bewaken en onvoldoende in staat zijn hun eigen gedrag te overzien.⁸⁷ Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat voor de gehele nieuwe Titel XIV 'Seksuele misdrijven' geldt dat seksuele handelingen die bij kinderen tussen de twaalf en zestien jaar worden verricht strafbaar zijn. Een uitzondering hierop is als het gaat om een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten. Gaat het om kinderen onder de twaalf jaar dan is het altijd strafbaar. Hetzelfde geldt voor het seksueel niet leeftijdsconform benaderen van kinderen onder de zestien jaar. Wat dit precies inhoudt wordt in §3.3.6 verder uitgelegd. Voor meerderjarige kinderen tussen de zestien en achttien jaar die seksuele handelingen verrichten met minderjarigen zijn seksuele handelingen in bepaalde omstandigheden strafbaar. Dit hangt af van de persoon van de dader of het slachtoffer of de context waarin de handelingen worden verricht.⁸⁸ Bijvoorbeeld een meisje van twaalf jaar die in een gesloten psychiatrische instelling verblijft en een licht verstandelijke beperking heeft die seksuele handelingen verricht bij een

⁸⁷ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 19.

⁸⁸ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 19.

jongen van zestien jaar. Daarvan kan niet gezegd worden dat er sprake is van een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten.⁸⁹ Over de gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten wordt meer verteld in §3.3.6.

3.3.2 De lokpuber

Naast dat een verdachte strafbaar is als hij een kind onder de zestien jaar seksueel benadert is een verdachte ook strafbaar als hij een persoon benadert die zich voordoet als een kind jonger dan zestien jaar maar dit in werkelijkheid niet is. Dit fenomeen wordt ook wel de 'lokpuber' genoemd. De lokpuber is een opsporingsambtenaar die zich op het internet voordoet als een minderjarige.⁹⁰ Dit kan ook in de vorm van een virtuele creatie.⁹¹ In de periode van 2010 tot en met 2012 konden opsporingsambtenaren al experimenteren met het gebruik van lokpubers door ze in te zetten bij potentiële groomers.⁹² Dit ging lange tijd goed totdat de rechtbank Den Haag in 2012 met een uitspraak kwam naar aanleiding van een bezwaarschrift. De rechtbank bepaalde dat er geen sprake was van strafbaarheid van de verdachte indien de verdachte subjectief dacht dat het om een minderjarige ging, maar het objectief gezien ging om iemand ouder dan zestien jaar.⁹³ Het Gerechtshof Den Haag verklaarde het bezwaarschrift net als de rechtbank gegrond.⁹⁴ Aangezien men in de Tweede Kamer toch wel graag gebruik wilde maken van de mogelijkheid om lokpubers in te zetten werd uiteindelijk in 2018 het groomingsartikel (248e Sr) aangepast in de Wet Computercriminaliteit III.⁹⁵ Sinds de inwerkingtreding van deze wet kan er weer gebruik worden gemaakt van de lokpuber. Het wetsvoorstel maakt het dus mogelijk om dit middel ook in te zetten voor de opsporing en vervolging van sexchatting.⁹⁶ Op deze manier kunnen gedragingen die volgens de minister schadelijk zijn voor kinderen in een vroeg stadium worden opgespoord en voorkomen worden dat er ernstige seksuele delicten worden gepleegd. Bij de inzet van de lokpuber geldt het Tallon-criterium. Dit criterium houdt in dat de verdachte door het optreden van een opsporingsambtenaar niet tot andere handelingen mag worden gebracht dan tot die waarop zijn opzet reeds was gericht.⁹⁷

⁸⁹ Hof Den Haag 25 augustus 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2466.

⁹⁰ Lindenberg 2016, p. 942.

⁹¹ Een bekende virtuele lokpuber is Sweetie. Zij is door Terres des Hommes ontwikkeld om kindruitbuiting wereldwijd tegen te gaan. Zie hiervoor www.terredeshommes.nl/nl/programmas/sweetie.

⁹² De Hingh 2018, p. 211-212; Smeets 2020, p. 97.

⁹³ Rb. Den Haag 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX8188.

⁹⁴ Hof Den Haag 25 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2302.

⁹⁵ Wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met de verbetering en versterking van de opsporing en vervolging van computercriminaliteit (*Stb.* 2018, 322); *Kamerstukken II* 2016/17, 34 372, nr. 15.

⁹⁶ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 58.

⁹⁷ HR 4 december 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7429; De Hullu, p. 468; Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 58.

Op het wetsvoorstel is ook forse kritiek gekomen. De Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak vraagt zich namelijk af of het benaderen van personen die zich voordoen als kinderen onder de zestien maar dit niet daadwerkelijk zijn überhaupt wel strafbaar moet worden gesteld, aangezien het in dat geval niet gaat om het beschermen van minderjarigen.⁹⁸ Volgens de Nederlandse Orde van Advocaten is de lokpuber een opsporingsmiddel en hoort dit middel geplaatst te worden in het Wetboek van Strafvordering zodat ook duidelijk blijkt dat dit een opsporingsmiddel is en niet toekomt aan burgers.⁹⁹ Hiermee moet voorkomen worden dat gewone burgers zich gaan voordoen als een minderjarige om 'op pedo's te jagen'. Dat dit tot ernstige gevolgen kan leiden blijkt wel uit de zware mishandeling van een 73-jarige man uit Arnhem.¹⁰⁰ Het slachtoffer werd in oktober 2020 ernstig mishandeld door een groep 'pedojagers' die zich online hadden voorgedaan als een 15-jarige jongen. Het slachtoffer had online een seksafpraak gemaakt met de 'minderjarige' en werd door de 'pedojagers' gevolgd naar zijn woning waar hij ernstig werd mishandeld. Een paar uur later overleed het slachtoffer in het ziekenhuis. Dat dit gebeurd is maakt ook dat de Raad voor de rechtspraak zich zorgen maakt over het gebruik van lokpubers als opsporingsmiddel.¹⁰¹

3.3.3 Geobjectiveerd bestanddeel

In de Memorie van Toelichting wordt genoemd dat er aan kinderen extra bescherming wordt toegekend door ze te onttrekken aan het opzetvereiste.¹⁰² Dit wordt een 'geobjectiveerd bestanddeel' genoemd en houdt in dat het seksueel benaderen van een kind onder de zestien jaar moet worden bewezen, maar dat het opzet niet gericht hoeft te zijn op de leeftijd. Voor strafrechtelijke aansprakelijkheid is niet relevant of de dader wist of redelijkerwijs had moeten weten dat hij met een minderjarige te maken had. Op deze manier wordt de leeftijd van slachtoffers in een zedenzaak geobjectiveerd om ze zo goed mogelijk te beschermen.¹⁰³

3.3.4 Indringend mondeling of schriftelijk seksueel benaderen

Sexchatting wordt gezien als de voorfase van seksueel misbruik.¹⁰⁴ Het gaat om gedrag waarbij kinderen op indringende en niet leeftijdsconforme wijze worden benaderd door een meerderjarige voor seksuele doeleinden. Voorop staat dat de benadering seksueel van aard dient te zijn. Het bestanddeel 'seksueel benaderen' kan zowel mondeling als schriftelijk

⁹⁸ Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, Advies wetsvoorstel seksuele misdrijven, 8 juni 2021, p. 2.

⁹⁹ Nederlandse Orde van Advocaten, Advies wet seksuele misdrijven, 3 juni 2021, p. 14.

¹⁰⁰ Rb. Gelderland 4 mei 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:2248.

¹⁰¹ Raad voor de Rechtspraak, Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven, 2 juni 2021, p. 14.

¹⁰² Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 39.

¹⁰³ De Hullu 2021, p. 212.

¹⁰⁴ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 14.

gebeuren. Hierbij kan worden gedacht aan het online chatten met kinderen met een seksuele inhoud of het voeren van telefoongesprekken met een seksuele lading. De strafbaarstelling geldt zowel online als offline. Het wordt alleen niet duidelijk of deze seksuele benadering tegen de wil van de ander is aangezien dit niet in het delict is opgenomen. Mogelijk dat door het opnemen van het woordje 'indringend' al voldoende vaststaat dat het seksueel benaderen strafbaar is en er geen onderscheid hoeft te worden gemaakt tussen vrijwillig en onvrijwillig communiceren.¹⁰⁵

Om van het bestanddeel 'indringend' te kunnen spreken is voor strafbaarheid vereist dat de seksuele benadering een bepaalde intensiteit heeft. De duur en frequentie kunnen hierbij ook een rol spelen, maar dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Wat in ieder geval niet als indringend wordt aangemerkt is aan de telefoon hijgen en snel weer ophangen.¹⁰⁶ Luchtige gesprekken over seks vallen hier mogelijk ook niet onder.¹⁰⁷ Het wordt echter niet volledig duidelijk wat er wél onder 'indringend' wordt verstaan.¹⁰⁸ In het voorontwerp was er nog sprake van 'stelselmatigheid'.¹⁰⁹ Dat is tijdens de consultatie naar aanleiding van advies van het Openbaar Ministerie aangepast, aangezien het College van procureurs-generaal heeft benadrukt dat het 'seksueel inkapselen' van een kind in een groot gedeelte van de zaken die zij tegenkomen al in één chatgesprek gebeurt.¹¹⁰

3.3.5 Schadelijkheids criterium

In artikel 250 Sr is als bestanddeel verder opgenomen dat het seksueel benaderen van kinderen onder de zestien jaar schadelijk is te achten. Dit 'schadelijkheids criterium' is overgenomen uit het huidige artikel 240a Sr.¹¹¹ Uit de Memorie van Toelichting volgt dat het seksueel benaderen van een kind onder de zestien jaar in het algemeen als schadelijk kan worden geacht omdat het niet leeftijdsconform is. Hier zal in de volgende paragraaf meer over worden verteld.

Het schadelijkheids criterium houdt in dat de schade die bij een kind ontstaat niet in elk specifiek geval hoeft te worden vastgesteld en ook het ontbreken van schade hoeft niet als gevolg te hebben dat een verdachte vrijuit gaat. De minister stelt dat door de seksuele benadering er sprake is van schade bij een kind, omdat de seksuele ontwikkeling wordt

¹⁰⁵ Ten Voorde 2016, p. 200; Cleiren, Ten Voorde & Van Waas 2019, p. 72.

¹⁰⁶ HR 9 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8452; Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 59.

¹⁰⁷ Ten Voorde 2016, p. 200; Cleiren, Ten Voorde & Van Waas 2019, p. 72.

¹⁰⁸ Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, Advies wetsvoorstel seksuele misdrijven, 8 juni 2021, p. 2.

¹⁰⁹ Consultatieversie Wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 5-6.

¹¹⁰ Openbaar Ministerie, Advies wetsvoorstel seksuele misdrijven, 11 juni 2021, p. 8; Wetgevingsnotitie Openbaar Ministerie, 26 juni 2014, p. 11-13.

¹¹¹ Het verstrekken, aanbieden of vertonen van schadelijk te achten beeldmateriaal aan een minderjarige onder de zestien jaar.

doorkruist. Dit wordt ook wel directe schade genoemd. Een kind wordt betrokken in een belevingswereld waarin het nog niet thuis hoort.¹¹² Dat is niet het enige waar de minister bang voor is: ook zou sexchatting kunnen leiden tot seksueel misbruik omdat de drempel hiertoe laag is. Dit wordt ook wel indirecte schade of gevolgschade genoemd.

Het seksueel inkapselen kan namelijk al binnen één chatsessie ontstaan, maar in sommige gevallen kan het ook maanden of jaren doorgaan en het dient om die reden te worden voorkomen. Het is voor te stellen dat de minister hier op deze manier tegenaan kijkt, maar sexchatten hoort ook bij het ontdekken van de seksualiteit van jongeren. Het ontdekken van de seksualiteit gebeurt tegenwoordig steeds meer via internet en sociale media. Dit hoeft niet altijd als vervelend te worden ervaren. Uit Nederlands onderzoek van Kerstens en De Graaf uit 2012 blijkt dat 68,2% van de ruim 2.000 jongeren tussen de 8 en 18 jaar die aan het onderzoek hebben meegewerkt seksueel getinte communicatie via internet 'gewoon leuk' vinden.¹¹³ Verder blijkt dat ruim 70,8% van de meeste seksuele vragen die worden gesteld via internet van leeftijdsgenoten komt.¹¹⁴ Naarmate de jongeren ouder worden vinden zij het minder vervelend om seksueel getinte vragen te ontvangen.¹¹⁵ Hoe de minister aan de onderbouwing komt dat er altijd sprake is van directe of indirecte schade is niet bekend. Cleiren¹¹⁶, Ten Voorde & Van Waas stellen namelijk dat wetenschappelijk onderzoek dat deze hypothese ondersteunt afwezig is.¹¹⁷

3.3.6 Niet leeftijdsconform en gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten

In de Memorie van Toelichting wordt gesproken over het op 'niet leeftijdsconforme' wijze benaderen van kinderen. Ook in de vorige twee paragrafen komt dit begrip naar voren. Het is niet als bestanddeel opgenomen in artikel 250 Sr.¹¹⁸ Wat dit precies inhoudt wordt niet geheel duidelijk. Wel wordt aangegeven dat als de seksuele benadering plaatsvindt in het kader van een 'gelijkwaardige situatie' tussen leeftijdsgenoten het niet schadelijk is voor een kind onder de zestien jaar en daarmee dat experimenteelgedrag tussen jongeren onderling niet strafbaar is.¹¹⁹ Maar wanneer is er sprake van een gelijkwaardige situatie tussen leeftijdsgenoten?

In de Memorie van Toelichting wordt aangesloten bij het nieuw voor te stellen artikel 250 Sr. Dit artikel is de rechtsopvolger van verschillende artikelen waarin seksueel misbruik van kinderen onder de zestien jaar strafbaar is gesteld. In de toelichting bij artikel 250 Sr staat

¹¹² Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 8.

¹¹³ Kerstens & De Graaf 2012, p. 153; Zie ook Nohlen & Van Harreveld 2017, p. 9-10.

¹¹⁴ Kerstens & De Graaf 2012, p. 151.

¹¹⁵ Kerstens & De Graaf 2012, p. 153.

¹¹⁶ Prof. mr. C.P.M. Cleiren is hoogleraar straf- en strafprocesrecht aan de Universiteit Leiden.

¹¹⁷ Cleiren, Ten Voorde & Van Waas 2019, p. 72; Eindrapport Nederlands Studiecencentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving 2020, p. 12.

¹¹⁸ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 14.

¹¹⁹ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 58.

uitgelegd wanneer er sprake is van een gelijkwaardige situatie. Uit de jurisprudentie blijkt dat dit in belangrijke mate aankomt op de aan de feitenrechter voorbehouden weging en waardering 'van alle omstandigheden van het geval'.¹²⁰ Hierbij zijn een aantal factoren van belang, onder andere het leeftijdsverschil tussen de betrokkenen, of er sprake is van vrijwilligheid, of er sprake is van een seksuele relatie met elkaar en de aard van de seksuele handelingen die zijn verricht. Bij het leeftijdsverschil is niet alleen het aantal kalenderjaren van doorslaggevend belang: er kan ook gekeken worden naar het niveau qua ontwikkeling of levensfase waarin iemand zich bevindt.¹²¹ Bij vrijwilligheid gaat het om seksueel contact dat plaatsvindt met goedvinden van beiden. Er hoeft niet altijd sprake te zijn van een affectieve relatie bij de betrokkenen, zolang de seks maar vrijwillig is.¹²²

In het algemeen kan worden gesteld dat als er sprake is van een gering leeftijdsverschil, van vrijwillig contact tussen beiden en van een relatie tussen de betrokkenen dit als een gelijkwaardige situatie wordt gezien en niet strafbaar is. Een voorbeeld is een seksuele relatie tussen een vijftienjarige en een zeventienjarige. De maatstaf is dus of de seksuele handeling in het algemeen sociaal-ethisch is aanvaard.¹²³

3.3.7 Strafmaximum

Tot slot is het nog van belang om de straffen te bespreken die op sexchatting staan. Er kan een maximale straf van twee jaar gevangenisstraf of een geldboete van de vierde categorie worden opgelegd. De geldboete is maximaal €21.750,00.¹²⁴ Hiermee wordt duidelijker kenbaar welke vormen van seksueel misbruik ernstig en minder ernstig zijn. Hoe ernstiger de inbreuk op de seksuele integriteit hoe hoger de straf.¹²⁵ Dit blijkt ook uit onderstaande tabel.¹²⁶

Strafbare gedraging	Artikel	Maximum gevangenisstraf en geldboete
Seksueel misbruik van kinderen 16-18 jaar	Artikel 247 Sr	<ul style="list-style-type: none"> • 6 jaar • 8 jaar (dwang, geweld of bedreiging) • 9 jaar (binnendringen lichaam) • 12 jaar (dwang, geweld of bedreiging en binnendringen lichaam) • Geldboete 4^e of 5^e categorie
Seksueel misbruik van kinderen 12-16 jaar	Artikel 248 Sr	<ul style="list-style-type: none"> • 8 jaar • 12 jaar (binnendringen lichaam) • Geldboete 5^e categorie
Seksueel misbruik van kinderen onder 12 jaar	Artikel 249 Sr	<ul style="list-style-type: none"> • 10 jaar • 15 jaar (binnendringen lichaam) • Geldboete 5^e categorie
Seksuualiserend benaderen kinderen onder 16 jaar	Artikel 250 Sr	<ul style="list-style-type: none"> • 2 jaar • Geldboete 4^e categorie

¹²⁰ HR 30 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4794, r.o. 2.6; HR 9 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1884, r.o. 2.3.3 en r.o. 2.4; Rb. Midden-Nederland 3 december 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:5902, r.o. 4.3.

¹²¹ Hof Amsterdam 28 juni 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:2186; Rb. Midden-Nederland 29 oktober 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:5027; Zie ook Gooren 2011, p. 19.

¹²² Rb. Limburg 1 augustus 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:8192, r.o. 4.3; Rb. Zeeland-West-Brabant 22 augustus 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5355, r.o. 4.3; Hof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:330.

¹²³ Rb. Rotterdam 17 december 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:11851, r.o. 4.2.2.

¹²⁴ Artikel 23 lid 4 Sr.

¹²⁵ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 14.

¹²⁶ Informatieblad Modernisering strafbaarstelling seksuele misdrijven.

3.4 Tussenconclusie

In bovenstaande paragrafen is kort ingegaan op de hoofdlijnen van het wetsvoorstel en de inhoud en reikwijdte van sexchatting. In het wetsvoorstel krijgen online gepleegde seksuele delicten een duidelijke plaats in Titel XIV 'Seksuele misdrijven'. Er wordt meer nadruk gelegd op het beschermen van slachtoffers tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag in de voorfase. Verder wordt de bescherming tegen aanranding en verkrachting verruimd en wordt seksuele intimidatie expliciet strafbaar gesteld. Ook worden de maximale straffen bij seksuele misdrijven verhoogd.

Sexchatting is opgenomen in artikel 250 Sr en biedt bescherming aan minderjarigen tot zestien jaar. Als bestanddeel is opgenomen dat een verdachte strafbaar is als hij een kind onder de zestien jaar benadert. Ook is een verdachte strafbaar als hij een persoon benadert die zich voordoeft als een kind onder de zestien, de zogenaamde 'lokpuber'. Bij sexchatting gaat het om het seksueel benaderen van een minderjarige. Dit kan zowel mondeling als schriftelijk, maar dient wel 'indringend' te gebeuren. Dit houdt in dat het een bepaalde intensiteit moet hebben. Wat hier precies onder valt blijkt niet uit het wetsvoorstel. De seksuele benadering dient schadelijk te zijn voor de minderjarige. In het algemeen wordt aangenomen dat seksuele communicatie schadelijk is voor een minderjarige, omdat het de seksuele ontwikkeling van een kind doorkruist. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat seksueel getinte communicatie onder jongeren echter niet altijd als vervelend wordt ervaren. Er is geen steun in wetenschappelijk onderzoek dat stelt dat seksuele communicatie schadelijk is.

In de Memorie van Toelichting wordt gesproken over het op 'niet leeftijdsconforme' wijze benaderen van kinderen. Dit is niet als bestanddeel opgenomen in artikel 250 Sr. Wat dit precies inhoudt wordt dan ook niet duidelijk. Wel wordt er gesproken over een 'gelijkwaardige situatie' tussen leeftijdsgenoten. Of er sprake is van een gelijkwaardige situatie is afhankelijk van alle omstandigheden van het geval. Een aantal factoren spelen hierbij een rol, zoals het leeftijdsverschil, vrijwilligheid tussen betrokkenen, seksuele relatie en de aard van de seksuele handelingen. Op sexchatting staat een gevangenisstraf van maximaal twee jaar en een geldboete van de vierde categorie. Er is hierbij gekeken naar de verschillende vormen van seksueel misbruik. Hoe ernstiger de inbreuk op de seksuele integriteit hoe hoger de straf.

Zoals eerder genoemd wil de minister door de strafbaarstelling van sexchatting in een eerder stadium in de voorfase van seksueel misbruik kunnen ingrijpen om minderjarigen te beschermen. Dit leidt tot een snellere inmenging in het leven van verdachten. Op grond van het EVRM hebben verdachten bepaalde fundamentele rechten en vrijheden zoals het recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven (artikel 8 EVRM) en het recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM). In het volgende hoofdstuk wordt daarom stilgestaan bij de inhoud en reikwijdte van deze rechten.

Hoofdstuk 4 Inhoud en reikwijdte van artikel 8 en 10 EVRM

4.1 Inleiding

Grondrechten kunnen worden verdeeld in klassieke vrijheidsrechten en sociale grondrechten.¹²⁷ Een klassiek vrijheidsrecht is een recht dat aan elke burger toekomt en welk recht niet zomaar door de overheid mag worden beperkt. De overheid mag bijvoorbeeld niet zomaar zijn eigen onderdanen willekeurig opsluiten, daar moet wel een eerlijk proces aan vooraf gaan. Wordt het grondrecht van de burger beperkt dan kan men een beroep doen op de rechter.¹²⁸ Bij een sociaal grondrecht gaat het om een grondrecht waar een bepaalde zorgplicht rust op de overheid om in sommige gevallen op te treden.¹²⁹ Bijvoorbeeld het actief optreden van de overheid om onderwijs te regelen in Nederland. Er kan zowel een positieve als een negatieve verplichting of een combinatie van beiden van een grondrecht uitgaan.¹³⁰

De strafbaarstelling van sexchatting betekent mogelijk een inbreuk op twee klassieke vrijheidsrechten van burgers: het recht op privéleven (artikel 8 EVRM) en het recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM). Het verbieden van sexchatting bedreigt wellicht de persoonlijke autonomie van een persoon om zijn of haar eigen leven te leiden en om een eigen mening te vormen.¹³¹ De vraag of deze inbreuk op deze twee grondrechten toelaatbaar is zal in hoofdstuk 5 worden getoetst.

In dit hoofdstuk staan de inhoud en reikwijdte van artikel 8 en 10 EVRM centraal, die het recht op respectievelijk privéleven en de vrijheid van meningsuiting garanderen. Allereerst wordt in §4.2 in het kort de reikwijdte van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM) besproken. In §4.3 wordt het recht op privéleven (artikel 8 EVRM) uiteengezet. Daarna volgt in §4.4 een bespiegeling op het recht op de vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM). In §4.5 volgt tot slot de tussenconclusie.

4.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Op grond van artikel 93 en 94 van onze Grondwet gaat er directe werking uit van het verdrag.¹³² Dit betekent dat iedere Nederlandse burger een beroep kan doen bij de rechter op het EVRM als één van zijn of haar grondrechten wordt geschonden. Echter, pas op het moment dat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput bij het doen van een beroep op een

¹²⁷ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 24.

¹²⁸ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 25.

¹²⁹ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 25-26.

¹³⁰ Nieuwenhuis 2015, p. 24.

¹³¹ Gerards 2020, p. 146.

¹³² Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 49.

grondrecht kan men terecht bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM). De uitspraken van het EHRM zijn vervolgens bindend voor de verdragsstaat.¹³³

Traditioneel gezien zijn grondrechten van oudsher in het leven geroepen om burgers tegen de overheid te beschermen.¹³⁴ Dit maakt dat er in beginsel geen inbreuk op een grondrecht mag worden gemaakt.¹³⁵ Echter geldt dit alleen voor een grondrecht waar een absolute werking vanuit gaat. Absolute werking wil zeggen dat het grondrecht niet mag worden beperkt.¹³⁶ Een voorbeeld hiervan is het verbod op foltering. Onder bepaalde omstandigheden kan een inbreuk op een grondrecht echter wel gerechtvaardigd zijn. Dit hangt af van bepaalde belangen. Deze belangen zijn meestal in het artikel zelf opgenomen, zoals de nationale veiligheid of de bescherming van de gezondheid of goede zeden. Dat is het geval met het recht op privéleven (artikel 8 EVRM) en het recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM), die geen absolute werking kennen. De inhoud en reikwijdte van deze artikelen zullen in de volgende paragrafen verder uiteen worden gezet.

4.3 Het recht op privéleven en aanverwante rechten

In deze paragraaf ligt de nadruk op de omvang en reikwijdte van het recht op een privéleven. Dit is een breed begrip en hier vallen ook het familie- en gezinsleven, de woning en de correspondentie onder. Als één van deze rechten wordt geschaad dan leidt dit tot een inmenging in het privéleven.¹³⁷ Uit het recht op privéleven vloeien namelijk de andere hiervoor genoemde rechten voort. Het recht op privéleven is opgenomen in artikel 8 van het EVRM en wordt als volgt omschreven:

Artikel 8 EVRM:

1. *‘Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.*
2. *Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.’*

¹³³ Kronenberg & De Wilde 2020, p. 367.

¹³⁴ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 40-41.

¹³⁵ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 40.

¹³⁶ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 105; Gerards 2011, p. 103.

¹³⁷ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 75.

Uit deze omschrijving is niet op te maken wat er wordt bedoeld met het recht op privéleven. Het EHRM heeft er bewust voor gekozen om geen definitie te geven. Door er geen uitputtende definitie aan vast te hangen is er ruimte om de reikwijdte nader vorm te geven.¹³⁸ Door deze 'open norm' is het recht op privéleven ruim en omvat het meerdere aspecten waarbij de invulling in grote mate wordt over gelaten aan de nationale rechter.¹³⁹ Uit de jurisprudentie van het EHRM ontstaat wel een beeld wat hier zoal onder valt, namelijk dat het recht op privéleven zich niet beperkt tot de 'innercircle' waarin een individu zijn eigen persoonlijke leven kan leiden zoals hij of zij wil, maar dat de buitenwereld daar ook onderdeel van uitmaakt. Het recht op privéleven omvat namelijk ook het recht om relaties met andere mensen aan te gaan en te ontwikkelen ('the outside world').¹⁴⁰ Ook het seksuele leven valt onder het recht op privéleven.¹⁴¹ Naast het recht op privéleven beschermt artikel 8, eerste lid EVRM ook het recht op respect voor iemands correspondentie. Dit wil zeggen dat artikel 8, eerste lid EVRM tot doel heeft de communicatie in een groot aantal situaties te beschermen, bijvoorbeeld telefoongesprekken tussen gezinsleden en andere personen.¹⁴² Onder de correspondentie vallen niet alleen brieven, maar ook elektronische berichten en data van smartphones.¹⁴³

Uit het tweede lid van artikel 8 EVRM blijkt dat het recht op het privéleven, familie- en gezinsleven, woning en correspondentie geen absoluut recht is. In het tweede lid is namelijk een beperkingsclausule opgenomen. Wil er sprake zijn van een gerechtvaardigde inbreuk dan moet er aan drie cumulatieve vereisten worden voldaan.¹⁴⁴ De beperking moet bij wet zijn voorzien, een legitiem doel dienen en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving.

4.4 De vrijheid van meningsuiting

De vrijheid van meningsuiting is opgenomen in artikel 10 van het EVRM en wordt als volgt omschreven:

Artikel 10 EVRM:

1. *'Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen. Dit*

¹³⁸ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 76.

¹³⁹ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 77.

¹⁴⁰ EHRM 16 december 1992, ECLI:CE:ECHR:1992:1216JUD001371088 (*Niemitz/Duitsland*), §29; EHRM 29 april 2002, ECLI:CE:ECHR:2002:0429JUD000234602 (*Pretty/Verenigd Koninkrijk*), §61; Gerards 2020, p. 155.

¹⁴¹ EHRM 22 oktober 1981, ECLI:CE:ECHR:1981:1022JUD000752576 (*Dudgeon/Verenigd Koninkrijk*), §41; EHRM 6 februari 2001, ECLI:CE:ECHR:2001:0206JUD004459998 (*Bensaid/Verenigd Koninkrijk*), §47.

¹⁴² Guide article 8 ECHR, §511-513.

¹⁴³ Gerards 2020, p. 165; Guide article 8 ECHR, §512; EHRM 17 december 2020, ECLI:CE:ECHR:2020:1217JUD000045918 (*Saber/Noorwegen*), §48.

¹⁴⁴ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 111.

artikel belet Staten niet radio-omroep-, bioscoop- of televisieondernemingen te onderwerpen aan een systeem van vergunningen.

2. *Daar de uitoefening van deze vrijheden plichten en verantwoordelijkheden met zich brengt, kan zij worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, die bij de wet zijn voorzien en die in een democratische samenleving noodzakelijk zijn in het belang van de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.'*

Volgens het EHRM vormt de vrijheid van meningsuiting één van de essentiële fundamenten van een democratische samenleving en één van de basisvoorwaarden voor de vooruitgang en ontwikkeling van de mens.¹⁴⁵ Het is een recht dat niet al te snel mag worden beperkt. Als het gaat om de toetsing van de noodzakelijkheid maakt het EHRM een onderscheid tussen bijdragen aan het maatschappelijke debat (ook wel '*political speech and matters of public interest*') en andere uitlatingen.¹⁴⁶ Als het gaat om bijdragen aan het maatschappelijk debat (bijvoorbeeld als het gaat om het functioneren van de rechterlijke macht) is er weinig ruimte voor inmenging en beoordelingsruimte in tegenstelling tot andere uitlatingen. Daar heeft de overheid een grotere mate van beoordelingsruimte. Ook al is de beoordelingsruimte bij andere uitlatingen ruimer, dat wil niet zeggen dat andere uitlatingen niet onder de bescherming van artikel 10 EVRM vallen.

Onder de reikwijdte van de vrijheid van meningsuiting valt niet alleen de vrijheid om je mening te uiten, maar ook het ontvangen en doorgeven van informatie en ideeën.¹⁴⁷ Dit wil zeggen dat ook niet-openbare communicatie onder de bescherming van artikel 10 EVRM valt.¹⁴⁸ Het versturen van seksuele berichten zou daarmee mogelijk onder de noemer van de vrijheid van meningsuiting kunnen vallen, aangezien in principe alle soorten uitlatingen zijn beschermd.¹⁴⁹ Een uitzondering hierop zijn uitlatingen die uitsluitend zijn bedoeld om te beledigen of niet informatief zijn.¹⁵⁰ Kwetsende uitlatingen zijn niet per definitie uitgesloten van

¹⁴⁵ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §49; EHRM 29 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0329JUD005692508 (*Bédat/Zwitserland*), §48.

¹⁴⁶ EHRM 8 juli 1999, ECLI:CE:ECHR:1999:0708JUD002668295 (*Sürek/Turkije*), §61; EHRM 29 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0329JUD005692508 (*Bédat/Zwitserland*), §49; Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 125.

¹⁴⁷ Timmers 2021, p. 293.

¹⁴⁸ Guide article 10 ECHR, §23; Gerards 2020, p. 80.

¹⁴⁹ Guide article 10 ECHR, §9.

¹⁵⁰ EHRM 2 oktober 2012, ECLI:CE:ECHR:2012:1002DEC005794210 (*Rujak/Kroatië*), §29-31.

bescherming.¹⁵¹ Zonder pluralisme, tolerantie en ruimdenkendheid is er volgens het EHRM geen democratische samenleving.¹⁵²

Uit het tweede lid van artikel 10 EVRM volgt dat het recht op vrijheid van meningsuiting ook aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties kan worden onderworpen. Een veroordeling tot een geldboete, een gevangenisstraf of een maatregel vallen hieronder.¹⁵³ Wat verder uit het tweede lid van artikel 10 EVRM volgt is dat er aan drie cumulatieve vereisten dient te worden voldaan om te kunnen spreken van een inmenging. De beperking moet zijn voorzien bij wet, een legitiem doel dienen en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. De beperkingsvereisten van artikel 8 en 10, tweede lid EVRM zullen in hoofdstuk 5 worden getoetst.

4.5 Tussenconclusie

In bovenstaande paragrafen is ingegaan op de betekenis van het recht op privéleven (artikel 8 EVRM) en het recht op vrijheid van meningsuiting (artikel 10 EVRM). Het recht op privéleven is een breed begrip. De invulling ervan wordt overgelaten aan de nationale rechter. Uit de jurisprudentie van het EHRM volgt dat het bij het recht op privéleven om de persoonlijke autonomie gaat en het aangaan van relaties met anderen. Ook het seksuele leven en correspondentie zoals elektronische berichten vallen onder het recht op privéleven.

Het recht op vrijheid van meningsuiting is van essentieel belang voor de democratische samenleving. Onder dit recht valt niet alleen het geven van de eigen mening, maar ook het ontvangen van informatie en ideeën.

Beide grondrechten kunnen worden beperkt als de beperking bij wet is voorzien, een legitiem doel dient en noodzakelijk is in een democratische samenleving. In het volgende hoofdstuk zal de beperking aan deze voorwaarden worden getoetst.

¹⁵¹ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 78.

¹⁵² EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §49.

¹⁵³ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 81.

Hoofdstuk 5 De toetsing van sexchatting aan artikel 8 en 10 EVRM

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt getoetst of sexchatting met minderjarigen toelaatbaar is op grond van artikel 8 en 10, tweede lid EVRM. Om hier een antwoord op te geven dient er aan een drietal vereisten te worden voldaan, namelijk of de beperking bij wet is voorzien, er sprake is van een legitiem doel en of de beperking noodzakelijk is in een democratische samenleving. Alleen als op al deze drie vragen 'ja' wordt geantwoord dan is er sprake van een inmenging en mag er door de overheid een gerechtvaardigde inbreuk worden gemaakt. Indien er niet aan alle drie de vereisten wordt voldaan dan betekent dit dat er sprake is van een ontoelaatbare inbreuk op artikel 8 en 10 EVRM. De drie vereisten zijn cumulatief. Dat betekent dat als er aan één van de vereisten niet wordt voldaan de rechter het volgende vereiste niet hoeft te beoordelen.¹⁵⁴

5.2 Bij wet voorzien

Als eerste vereiste geldt dat de beperking bij wet moet zijn voorzien. Aan het woord 'wet' wordt door het EHRM een ruime betekenis gegeven. Het ziet niet alleen op een wet in formele zin, maar ook op wetgeving in materiële zin, ongeschreven recht en in bepaalde gevallen ook op een bevoegd gegeven bevel.¹⁵⁵ Aan het eerste vereiste wordt voldaan als het Wetsvoorstel seksuele misdrijven wordt aangenomen. In dat geval wordt sexchatting opgenomen in artikel 250 van het Wetboek van Strafrecht.

Daarnaast heeft het EHRM twee extra vereisten gesteld die voortvloeien uit de uitdrukking 'voorzien bij wet' namelijk dat de wet toegankelijk ('*accessible*') en voorzienbaar ('*foreseeable*') moet zijn.¹⁵⁶ Burgers moeten weten welke regels op hen van toepassing zijn. Hier komen zij achter als de overheid de regeling of wet publiceert. Burgers kunnen dan de regeling of wet raadplegen. Ook aan dit toegankelijkheids criterium wordt voldaan als de wet wordt gepubliceerd.

Bij het vereiste van voorzienbaarheid geldt dat burgers moeten kunnen inschatten wanneer zij een norm overtreden. Op deze manier kunnen burgers hun gedrag daarop aanpassen.¹⁵⁷ De beperking dient deugdelijk te zijn onderbouwd, maar dat betekent echter niet dat een regeling of wet niet met relatief vage begrippen mag zijn omschreven.¹⁵⁸ Het hangt nauw samen met de ernst en aard van de beperking waarbij vergaande beperkingen in de

¹⁵⁴ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 112.

¹⁵⁵ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 112; Gerards 2020, p. 83; EHRM 10 november 2005, ECLI:CE:ECHR:2005:1110JUD004477498 (*Leyla Şahin/Turkije*), §88.

¹⁵⁶ EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (*Sunday Times/Verenigd Koninkrijk*), §49; Gerards 2020, p. 83.

¹⁵⁷ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 112; Vande Lanotte & Haeck 2005, p. 130; EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (*Sunday Times/Verenigd Koninkrijk*), §49.

¹⁵⁸ EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (*Sunday Times/Verenigd Koninkrijk*), §49.

meeste gevallen een duidelijkere regeling vereisen.¹⁵⁹ Ook aan dit voorzienbaarheids criterium wordt voldaan. Uit artikel 250 lid 1 onder a Sr jo. artikel 250 lid 1 onder c Sr volgt dat op het indringend mondeling of schriftelijk seksueel benaderen op een wijze die schadelijk te achten is voor personen die nog niet de leeftijd van zestien jaar hebben bereikt een gevangenisstraf staat van maximaal twee jaar of een geldboete van de vierde categorie. Dit maakt dat er geconcludeerd kan worden dat er aan het vereiste 'bij wet voorzien' is voldaan.

5.3 Legitiem doel

Als tweede vereiste geldt dat de beperking een legitiem doel moet dienen. De legitieme doelen zijn opgesomd in het tweede lid van artikel 8 en 10 EVRM. Voor artikel 8 EVRM gaat het om de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Voor artikel 10 EVRM geldt dat het gaat om de nationale veiligheid, territoriale integriteit of openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.

Het vereiste van een legitiem doel leidt bijna nooit tot problemen. Het EHRM aanvaardt al vrij snel de door de staat aangevoerde legitieme doelen.¹⁶⁰ De reden hiervoor is dat bij de noodzakelijkheidstoets pas daadwerkelijk wordt beoordeeld of het legitieme doel geschikt is.¹⁶¹ De legitieme doelen worden ook vrij ruim uitgelegd door het EHRM en aangezien er ook veel verschillende legitieme doelen zijn is er meestal wel een passend doel die de beperking rechtvaardigt.¹⁶² Je kunt hierbij bijvoorbeeld denken aan het publiceren van staatsgeheimen. Als staatsgeheimen worden gepubliceerd dan kan dit grote gevolgen hebben voor de veiligheid van een staat. Dit betreft een legitiem doel waar inbreuk op mag worden gemaakt ten koste van de vrijheid van meningsuiting.¹⁶³

In de Memorie van Toelichting bij het Wetsvoorstel seksuele misdrijven worden door de minister van Justitie en Veiligheid een tweetal doelen genoemd om sexchatting strafbaar te stellen:

- *'Kinderen dienen beschermd te worden tegen ongelijkwaardig seksueel gedrag van volwassenen, maar ook ter bescherming van zichzelf. Kinderen zijn gelet op hun leeftijd*

¹⁵⁹ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 112-113; EHRM 2 september 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:0902JUD003562305 (*Uzun/Duitsland*), §80.

¹⁶⁰ Vande Lanotte & Haecck 2005, p. 135-136.

¹⁶¹ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 114-115; Gerards 2020, p. 84.

¹⁶² Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 115.

¹⁶³ EHRM 26 november 1991, ECLI:CE:ECHR:1991:1126JUD001358588 (*Observer en Guardian/Verenigd Koninkrijk*), §62-63.

*onvoldoende in staat om hun eigen lichamelijke en seksuele integriteit te bewaken en hun eigen gedrag te overzien. Sexchatting met kinderen is daarom schadelijk voor kinderen omdat hierdoor hun seksuele ontwikkeling wordt doorkruist;*¹⁶⁴

- *Met het vastleggen van de nieuwe (online) delictsvorm sexchatting in de wet wordt beoogd mensen te weerhouden van normoverschrijdend gedrag en strafrechtelijk in te grijpen in het leven van mensen als deze norm wordt overschreden.*¹⁶⁵

Als verdere onderbouwing wordt in de Memorie van Toelichting gewezen op de positieve verplichting van de overheid om minderjarigen te beschermen tegen verschillende vormen van seksueel misbruik en seksuele exploitatie.¹⁶⁶ Deze positieve verplichting volgt onder meer uit artikel 19 (seksueel misbruik) en artikel 34 (seksuele exploitatie) van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Hieruit kan worden afgeleid dat de minister met artikel 250 Sr beoogt om strafbare feiten te voorkomen, bescherming te bieden van de goede zeden dan wel bescherming te bieden aan de rechten en vrijheden van anderen, namelijk het recht op privéleven en de vrijheid van meningsuiting. Dit laatste criterium heeft een ruim bereik.¹⁶⁷ Met andere woorden, er wordt over het algemeen licht getoetst door het EHRM waardoor waarschijnlijk ook aan het tweede vereiste van een legitiem doel zal worden voldaan.

5.4 Noodzakelijk in een democratische samenleving

Als derde vereiste geldt dat de beperking van een EVRM-recht noodzakelijk moet zijn in een democratische samenleving. Het EHRM heeft niet gedefinieerd wat er onder 'democratische samenleving' wordt verstaan. Wel is duidelijk dat pluralisme, tolerantie en ruimdenkendheid een belangrijke rol in een democratische samenleving spelen.¹⁶⁸ Wat verder relevant is voor de beoordeling wat er onder 'noodzakelijk' wordt verstaan heeft het EHRM uiteengezet in het Handyside arrest.¹⁶⁹ In het Handyside arrest ging het om het verbieden van een schoolboek in Groot-Brittannië waar een bepaalde passage over seks ging. Dit zou volgens de Engelse overheid in strijd zijn met de goede zeden. Hierop verbood de overheid het schoolboek. De heer Handyside was het hier niet mee eens en vond dat het in strijd was met de vrijheid van meningsuiting, aangezien in andere Europese landen geen verbod was ingevoerd. Hij vond dan ook dat het verbod op het schoolboek niet 'noodzakelijk was in een democratische samenleving'. Het EHRM vond dat er geen sprake was van een schending van de vrijheid van meningsuiting en gaf ter onderbouwing uitleg over wat er onder 'noodzakelijk' dient te worden

¹⁶⁴ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 8 en 19.

¹⁶⁵ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 7 en 17.

¹⁶⁶ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 20.

¹⁶⁷ Gerards 2020, p. 84; Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 115.

¹⁶⁸ EHRM 13 augustus 1981, ECLI:CE:ECHR:1981:0813JUD000760176 (*Young, James en Webster/Verenigd Koninkrijk*), §63.

¹⁶⁹ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*).

verstaan. Volgens het EHRM is 'noodzakelijk' niet synoniem met 'onmisbaar' of 'absoluut noodzakelijk', maar aan de andere kant ook niet zo flexibel als 'toelaatbaar', 'gebruikelijk', 'nuttig', 'redelijk' of 'wenselijk'.¹⁷⁰ Dat een meerderheid van een bevolking het wenselijk acht dat een bepaalde beperking wordt ingevoerd wil niet zeggen dat de beperking noodzakelijk is in een democratische samenleving. Het is volgens het EHRM altijd nog aan de nationale autoriteiten om te beoordelen of de noodzakelijkheid is ingegeven door een '*pressing social need*'.¹⁷¹ Kortom, het EHRM moet een oordeel geven of de redenen die door een nationale overheid worden aangevoerd gerechtvaardigd zijn om een beperking toe te staan waarbij er rekening wordt gehouden of de beperking relevant en voldoende is.¹⁷²

Het Handyside arrest wordt vaak samen met het Sunday Times arrest genoemd. In het Sunday Times arrest wordt uitleg gegeven wat er onder een '*pressing social need*' wordt verstaan.¹⁷³ In het arrest ging het om een publicatieverbod dat aan de Sunday Times was opgelegd. Zij mochten geen nieuws naar buiten brengen over de softenon-affaire, omdat deze zaak op dat moment bij de rechter lag. De reden voor het verbod was dat als er wel berichten naar buiten zouden komen dit de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht mogelijk negatief zou beïnvloeden.¹⁷⁴ De Sunday Times was het hier niet mee eens. Het EHRM oordeelde dat het publicatieverbod disproportioneel was, omdat het juist van belang was dat de bevolking geïnformeerd werd over deze lopende kwestie.¹⁷⁵ In het Sunday Times arrest heeft het EHRM bepaald dat om te beoordelen of een beperking proportioneel is de beperking '*relevant and sufficient*' moet zijn. Dit criterium wordt ook wel het proportionaliteitsbeginsel genoemd. Daarnaast stelt het EHRM dat noodzakelijk in een democratische samenleving impliceert dat er sprake is van het bestaan van een '*pressing social need*'. Volgens Nieuwenhuis¹⁷⁶ zou je een '*pressing social need*' zo kunnen uitleggen "*dat het met de inmenging te beschermen rechtsgoed minstens een bepaald gewicht zou moeten hebben en/of het ingrijpen minstens een bepaalde urgentie zou moeten hebben.*"¹⁷⁷ Naast het proportionaliteitsbeginsel oordeelt het EHRM daarnaast ook of er geen minder vergaande maatregel is die hetzelfde doel bereikt (subsidiariteitsbeginsel).¹⁷⁸ In de volgende paragrafen zullen de criteria van de noodzakelijkheid verder worden toegelicht.

¹⁷⁰ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §48; Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 116.

¹⁷¹ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §48.

¹⁷² EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §48-50.

¹⁷³ EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (*Sunday Times/Verenigd Koninkrijk*).

¹⁷⁴ Vande Lanotte & Haeck 2005, p. 142.

¹⁷⁵ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §65-67.

¹⁷⁶ Mr. dr. A.J. Nieuwenhuis is hoofddocent Staatsrecht.

¹⁷⁷ Nieuwenhuis 2014, p. 21-22.

¹⁷⁸ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 120-121.

5.4.1 Dringende maatschappelijke behoefte ('pressing social need')

Voordat het EHRM zich kan uitspreken over de vraag of de strafbaarstelling van sexchatting een gerechtvaardigde beperking is van artikel 8 en 10 EVRM, moet er op grond van de noodzakelijkheidstoets sprake zijn van een '*pressing social need*' voor de beperking. Dit wil zeggen dat het in de eerste plaats aan de nationale autoriteiten zelf is om aan te tonen dat de beperking noodzakelijk is en dat de overheid moet ingrijpen.¹⁷⁹

Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de minister een beroep doet op de positieve verplichtingen van een staat om burgers te beschermen tegen seksueel geweld, met name als het gaat om kinderen en andere kwetsbare personen.¹⁸⁰ De inzet van het strafrecht is volgens de minister noodzakelijk om te voorkomen dat de seksuele ontwikkeling van kinderen wordt doorkruist.¹⁸¹ Dit zou namelijk directe schade opleveren. Uit de literatuur blijkt echter niet dat er wetenschappelijk onderzoek is dat zowel nationaal als internationaal kan bevestigen dat sexchatting tot schade leidt bij een kind dan wel uitmondt in andere vormen van seksueel misbruik.¹⁸² Het ligt daarom niet voor de hand dat de doorkruising van de seksuele ontwikkeling van kinderen op zichzelf gezien schadelijk is en daarmee sprake is van een '*pressing social need*'. Met andere woorden uit het wetsvoorstel blijkt niet dat er sprake is van een bepaalde urgentie dat de overheid dient in te grijpen. Dit betekent dat de strafbaarstelling van sexchatting mogelijk niet de noodzakelijkheidstoets doorstaat.

5.4.2 Proportionaliteit ('relevant and sufficient')

Bij het proportionaliteitsbeginsel dient telkens het belang afgewogen te worden tegen de ernst van de beperking. Hoe ernstiger het belang hoe meer de beperking is geoorloofd.¹⁸³ Bij de beoordeling van de noodzakelijkheid wordt door het EHRM aan de verdragsstaten een ruime mate van beoordelingsruimte gegeven. Dit wordt ook wel de '*margin of appreciation*' genoemd. De reden hiervoor is dat volgens het EHRM verdragsstaten zelf beter kunnen beoordelen of een beperking noodzakelijk is.¹⁸⁴ In sommige gevallen bestaan er namelijk grote verschillen tussen verdragsstaten over bijvoorbeeld wat er onder de goede zeden valt.¹⁸⁵

Door er als overheid voor te kiezen sexchatting strafbaar te stellen wordt het recht op privéleven en de vrijheid van meningsuiting in zijn geheel beperkt. Hiermee mengt de overheid

¹⁷⁹ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §48; EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (*Sunday Times/Verenigd Koninkrijk*), §49.

¹⁸⁰ EHRM 26 maart 1985, ECLI:CE:ECHR:1985:0326JUD000897880 (*X en Y/Nederland*), §22; EHRM 12 november 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:1112JUD000578608 (*Söderman/Zweden*), §84-85.

¹⁸¹ Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven, p. 8 en 20.

¹⁸² Cleiren, Ten Voorde & Van Waas 2019, p. 72.

¹⁸³ Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021, p. 116.

¹⁸⁴ Vande Lanotte & Haeck 2005, p. 145.

¹⁸⁵ EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*), §48-49.

zich in het intieme gedeelte van het privéleven. In dat geval is de beoordelingsruimte klein.¹⁸⁶ Het versturen en ontvangen van seksueel getinte berichten vormt een onderdeel van de seksuele ontwikkeling van jongeren en daarnaast is het ook een uiting van de eigen mening. Zoals in hoofdstuk 3.3.5 uiteengezet ervaren jongeren sexchatting als iets positiefs en leren zij online veel over de eigen seksualiteit. De minister geeft aan dat sexchatting schadelijk is, maar een onderbouwing hiervoor waaruit de noodzaak blijkt om sexchatting strafbaar te stellen ontbreekt. Hiervoor is nader onderzoek vereist. Dit maakt dat er waarschijnlijk niet zal worden voldaan aan het proportionaliteitsvereiste.

5.4.3 Subsidiariteit

Bij het subsidiariteitsbeginsel gaat het erom dat er door de overheid zo min mogelijk inbreuk wordt gemaakt op verdragsrechten en dat er gekeken dient te worden naar een maatregel die minder ingrijpend is.¹⁸⁷ Het strafrecht geldt namelijk als ultimum remedium. In hoofdstuk 2 is al uitgebreid gesproken over het feit dat de huidige strafwetgeving in sommige gevallen mogelijkheden biedt om sexchatting te vervolgen, zoals bij schennis van de eerbaarheid als sexchatting via een livestream plaatsvindt. Bij de andere besproken delicten kan sexchatting van belang zijn bij de invulling van een delict, maar is het verder niet van doorslaggevend belang. Door de minister kunnen er ook andere minder vergaande maatregelen worden ingezet die hetzelfde doel dienen. Dit volgt ook uit het advies van de Raad van State. Volgens de Raad van State dient er met het wetsvoorstel gewaakt te worden dat burgers een te hoge verwachting krijgen van de aanpak van seksuele misdrijven via het strafrecht.¹⁸⁸ Doordat er meer delicten strafbaar worden gesteld is er ook meer capaciteit nodig van politie en justitie.¹⁸⁹ Volgens de Raad van State is het daarom van belang om in sommige gevallen ook in te zetten op de niet-strafrechtelijke aanpak van seksuele misdrijven, bijvoorbeeld via het bestuursrecht of arbeidsrecht.¹⁹⁰

Bij brief van 16 februari 2021 heeft de minister laten weten dat er diverse projecten zijn opgezet die gericht zijn op preventie van seksueel misbruik.¹⁹¹ Zo is er speciaal met Rutgers en Stichting Young & Connected een lesprogramma gemaakt voor kinderen van acht tot twaalf jaar waar kinderen les krijgen over online seksueel gedrag.¹⁹² Op deze manier worden kinderen bewust gemaakt van online risico's en leren zij zich hiertegen te weren. Het

¹⁸⁶ EHRM 22 oktober 1981, ECLI:CE:ECHR:1981:1022JUD000752576 (*Dudgeon/Verenigd Koninkrijk*), §52; Guide article 8 ECHR, §167; Nieuwenhuis 2015, p. 23.

¹⁸⁷ Vande Lanotte & Haecq 2005, p. 145.

¹⁸⁸ Raad van State, *Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 8 juni 2022, p. 1.

¹⁸⁹ Raad van State, *Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 8 juni 2022, p. 4.

¹⁹⁰ Raad van State, *Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 8 juni 2022, p. 4-5.

¹⁹¹ *Kamerstukken II 2020/21*, 31 015, nr. 223, p. 1.

¹⁹² <https://www.yandc.nl/samenwerking-ministerie-van-justitie-en-veiligheid-en-rutgers/> (laatst geraadpleegd op 29 augustus 2022).

voorlichtingsmateriaal hierover wordt daarnaast ook met de ouders van de kinderen gedeeld.¹⁹³ Verder is er ook een speciale wegwijzer ‘Seksualiteit Online’ gemaakt.¹⁹⁴ Deze wegwijzer is onder meer in samenspraak met Bureau Halt opgesteld en ontwikkeld. De wegwijzer zou volgens de makers scholen helpen om incidenten te voorkomen en bewustwording te creëren.¹⁹⁵

Tot slot kan men denken aan de Halt-afdoening met betrekking tot sexting. Dit is een interventie speciaal voor jongeren die lichte vormen van online grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond, zoals het aanmaken van een nepprofiel en vanuit daar seksueel getinte berichten verspreiden of het versturen van naaktfoto’s die gefotoshopt zijn. Het vervolgen van deze jongeren verloopt buiten het strafrecht om.¹⁹⁶ Dit is in sommige gevallen wenselijk, aangezien jongeren anders al op jonge leeftijd als zedendelinquent te boek staan, wat ingrijpende gevolgen kan hebben voor hun latere leven. Vaak overzien deze jongeren gelet op hun leeftijd niet altijd hun acties. Het zou daarom interessant zijn om de Halt-afdoening uit te breiden door hier sexchatting aan toe te voegen.

Er kan dus geconcludeerd worden dat de beperking ook niet aan het subsidiariteitsvereiste voldoet. De mogelijkheid om sexchatting te vervolgen via het strafrecht bestaat al in de vorm van schennis van de eerbaarheid en zoals hierboven ook uiteengezet zijn er minder ingrijpende mogelijkheden voorhanden die de minister kan gebruiken om sexchatting als fenomeen aan te pakken en daders te confronteren met hun werkwijze zonder gelijk het strafrecht in te zetten. Dit maakt dat de strafbaarstelling van sexchatting in het voorgestelde artikel 250 Sr niet noodzakelijk is in een democratische samenleving en daarmee niet toelaatbaar is op grond van artikel 8 en 10, tweede lid EVRM.

¹⁹³ *Kamerstukken II 2020/21*, 31 015, nr. 223, p. 1 en 2.

¹⁹⁴ De wegwijzer is gemaakt door het Ministerie van OCW, het Ministerie van VWS en het Ministerie van J&V in samenspraak met Rutgers, Bureau Halt en het Expertisebureau Online Kindermisbruik en School & Veiligheid.

¹⁹⁵ <https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/actueel/wegwijzer-seksualiteit-online> (laatst geraadpleegd op 29 augustus 2022); *Kamerstukken II 2020/21*, 31 015, nr. 223, p. 2.

¹⁹⁶ Toeleidingshandleiding Halt-interventie sexting: Respect online.

Hoofdstuk 6 Conclusie

Op 8 maart 2021 heeft voormalig minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid het Wetsvoorstel seksuele misdrijven ter consultatie aangeboden. Met het wetsvoorstel wordt beoogd de zedenwetgeving te moderniseren en beter aan te laten sluiten bij het ontstaan van nieuwe verschijningsvormen zoals sexchatting. In deze scriptie is onderzocht of het wetsvoorstel in verband met de strafbaarstelling van sexchatting met minderjarigen toelaatbaar is op grond van artikel 8 en 10 van het EVRM.

De huidige strafwetgeving biedt in sommige gevallen mogelijkheden om sexchatting te vervolgen, zoals onder een poging tot feitelijke aanranding of bedreiging. Andere strafrechtelijke mogelijkheden om sexchatting onder te plaatsen, zoals schennis van de eerbaarheid, grooming of belaging zijn lastiger aangezien het seksueel getint chatten of bellen van belang is bij de invulling van het delict, maar niet van doorslaggevend belang is.

Sexchatting is opgenomen in artikel 250 Sr en biedt bescherming aan minderjarigen tot zestien jaar. Bij sexchatting gaat het om het seksueel benaderen van een minderjarige. Dit kan zowel mondeling als schriftelijk, maar dient wel 'indringend' te gebeuren. Dit houdt in dat het een bepaalde intensiteit moet hebben. Door eerder in de voorfase in te grijpen leidt dit tot een snellere inmenging in het leven van verdachten op grond van artikel 8 en 10 EVRM.

Het recht op privéleven is een breed begrip. De invulling ervan wordt overgelaten aan de nationale rechter. Uit de jurisprudentie van het EHRM volgt dat het bij het recht op privéleven om de persoonlijke autonomie gaat en het aangaan van relaties met anderen. Ook het seksuele leven en correspondentie zoals elektronische berichten vallen onder het recht op privéleven. Het recht op vrijheid van meningsuiting is van essentieel belang voor de democratische samenleving. Onder dit recht valt niet alleen het geven van de eigen mening, maar ook het ontvangen van informatie en ideeën. Beide grondrechten kunnen worden beperkt als de beperking bij wet is voorzien, een legitiem doel dient en noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Door te toetsen aan artikel 8 en 10, tweede lid EVRM concludeer ik dat de strafbaarstelling van sexchatting niet noodzakelijk is in een democratische samenleving en daarmee niet toelaatbaar is op grond van artikel 8 en 10 EVRM. Door de minister wordt er geen concrete onderbouwing gegeven wat de noodzaak is voor de strafbaarstelling. De verwijzing dat sexchatting schadelijk is voor jongeren wordt namelijk niet wetenschappelijk onderbouwd en daarnaast blijkt geen sprake van een 'pressing social need'. Verder wil de verwijzing dat de meerderheid voor de invoering van de beperking is ook niet zeggen dat de beperking noodzakelijk is. Tot slot gaat de minister voorbij aan het subsidiariteitsbeginsel. Het strafrecht is ultimum remedium. Er zijn juist verschillende soorten minder vergaande maatregelen die ingezet kunnen worden om hetzelfde doel te bereiken. Er dient gekeken te

worden naar de minst grote inbreuk. Daar wordt met de strafbaarstelling van sexchatting niet aan voldaan.

Aangehaalde literatuur

Cleiren, Ten Voorde & Van Waas, *Strafblad* 2019

C.P.M. Cleiren, J.M. ten Voorde & W. van Waas, 'Strafbaarstelling van sexchatting en sextortion onder de loep. De meerwaarde van een empirisch perspectief', *Strafblad*, nr. 2, p. 69-76.

Corstens 2021

G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

De Hullu 2021

J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*. Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Gerards 2011

J. Gerards, *EVRM. Algemene beginselen*. Den Haag: Sdu Uitgevers 2011.

Gerards 2020

J. Gerards (eindred.), *Grondrechten. De nationale, Europese en internationale dimensie*. Nijmegen: Ars Aequi Libri 2020.

Gooren, *Tijdschrift voor Veiligheid* 2011

J. Gooren, 'De strafrechtelijke bescherming van jongeren tegen seksuele contactlegging', *Tijdschrift voor Veiligheid* 2011 (10), 2, p. 17-36.

Gouma 2019

J. Gouma, *De strafbaarstelling van sexting en sexchatting. Seksuele vrijheid en seksuele bescherming van tieners*. Celsus juridische uitgeverij 2019.

De Hingh, *Computerrecht* 2018

A. de Hingh, 'Grooming in het wetsvoorstel Computercriminaliteit III', *Computerrecht* 2018/162, afl.4, p. 208-215.

Kerstens & De Graaf 2012

J. Kerstens & H. de Graaf, 'Jongeren en online seksuele activiteiten', in J. Kerstens & W. Stol (Red.), *Jeugd en Cybersafety: Online slachtoffer- en ouderschap onder Nederlandse jongeren*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2012, p. 135-171.

Kool, *DD* 2010

R.S.B. Kool, 'Better safe, than sorry? Over de legitimiteit van strafbaarstelling van seksueel corrumpen van minderjarigen en grooming', *Delikt en Delinkwent* 2010/80, p. 1264-1294.

Kronenberg & De Wilde 2020

M.J. Kronenberg & B. de Wilde, *Grondtrekken van het Nederlandse strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Lindenberg & Van Dijk 2015

K. Lindenberg & A.A. van Dijk, *Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling*, Groningen: Uitgeverij Paris 2015.

Lindenberg, DD 2016

K. Lindenberg, 'De strafbaarheid van seksueel getint communiceren met minderjarigen in woord of geschrift: Over sexting, poging tot grooming en andere toenaderingen', *Delikt en Delinkwent* 2016/4, p. 37-64.

Lindenberg, Ars Aequi 2016

K. Lindenberg, 'De lokpuber verstopt zich in het materiële recht', *Ars Aequi* 2016, p. 942-950.

Nieuwenhuis, NTM/NJCM-bull. 2014

A.J. Nieuwenhuis, 'Pressing social need; op zoek naar het dringende karakter van de maatschappelijke behoefte', *NTM/NJCM-bull.* 2014 jrg. 39, nr. 1, p. 7-29.

Nieuwenhuis, NTM/NJCM-bull. 2015

A.J. Nieuwenhuis, 'Appreciatiemarge en botsing van grondrechten', *NTM/NJCM-bull.* 2015 jrg. 40, nr. 1, p. 20-35.

Nieuwenhuis, Den Heijer & Hins 2021

A.J. Nieuwenhuis, M. den Heijer & A.W. Hins, *Hoofdstukken grondrechten*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2021.

Nohlen & Van Harreveld 2017

H.U. Nohlen & F. van Harreveld, 'Psychologische inzichten in maatschappelijk (on)wenselijk gedrag', Universiteit van Amsterdam, 2017.

Smeets, NTS 2020

S.F.J. Smeets, 'Zorgen om zeden', *Nederlands Tijdschrift voor Strafrecht* 2020/29, nr. 2, p. 95-104.

Stol & Strikwerda 2017

W. Stol & L. Strikwerda, *Strafrechtspleging in een digitale samenleving*, Den Haag: Boom Juridisch 2017.

Ter Haar, Meijer & Seuters 2018

R. ter Haar, G.H. Meijer & A. Seuters, *Leerstukken strafrecht*. Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Ten Voorde, Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland 2016

J.M. ten Voorde, 'Strafbaarstelling van nieuwe vormen van ongewenste seksuele gedragingen in Nederlandse zedenwetgeving', in *Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland. Preadviezen 2016*, Den Haag: Boom juridisch 2016, p. 191-256.

Ten Voorde, Netherlands Journal of Legal Philosophy 2017

J.M. ten Voorde, 'Schade in de virtuele wereld: de casus virtuele grooming', *Netherlands Journal of Legal Philosophy* 2017, 46(2), p. 177-195.

Ten Voorde, Proces 2017

J.M. ten Voorde, 'Digitale seksuele delicten in het straf- en strafprocesrecht', *Proces: Tijdschrift voor Strafrechtspleging* 2017, 96(6), p. 407-421.

Timmers, DD 2021

R.W. Timmers, 'Een zelfstandige strafbaarstelling van (non-)verbale seksuele intimidatie in de openbare ruimte in het licht van het recht op vrijheid van meningsuiting', *Delikt en Delinkwent* 2021/24, p. 289-306.

Vande Lanotte & Haeck 2005

J. Vande Lanotte & Y. Haeck, *Handboek EVRM*, Antwerpen – Oxford: Intersentia 2005.

Aangehaalde jurisprudentie

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 7 december 1976, ECLI:CE:ECHR:1976:1207JUD000549372 (*Handyside/Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (*Sunday Times/Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 22 oktober 1981, ECLI:CE:ECHR:1981:1022JUD000752576 (*Dudgeon/Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 26 maart 1985, ECLI:CE:ECHR:1985:0326JUD000897880 (*X and Y/The Netherlands*)

EHRM 26 november 1991, ECLI:CE:ECHR:1991:1126JUD001358588 (*Observer en Guardian/Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 16 december 1992, ECLI:CE:ECHR:1992:1216JUD001371088 (*Niemitz/Duitsland*)

EHRM 8 juli 1999, ECLI:CE:ECHR:1999:0708JUD002668295 (*Sürek/Turkije*)

EHRM 6 februari 2001, ECLI:CE:ECHR:2001:0206JUD004459998 (*Bensaid/Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 29 april 2002, ECLI:CE:ECHR:2002:0429JUD000234602 (*Pretty/Verenigd Koninkrijk*)

EHRM 10 november 2005, ECLI:CE:ECHR:2005:1110JUD004477498 (*Leyla Şahin/Turkije*)

EHRM 2 september 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:0902JUD003562305 (*Uzun/Duitsland*)

EHRM 2 oktober 2012, ECLI:CE:ECHR: 2012:1002DEC005794210 (*Rujak/Kroatië*)

EHRM 12 november 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:1112JUD000578608 (*Söderman/Zweden*)

EHRM 15 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0315JUD006149511 (*M.G.C./Roemenië*)

EHRM 29 maart 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0329JUD005692508 (*Bédat/Zwitserland*)

EHRM 17 december 2020, ECLI:CE:ECHR:2020:1217JUD000045918 (*Saber/Noorwegen*)

Hoge Raad

HR 29 juni 1942, ECLI:NL:HR:1942:22, NJ 1942/661

HR 1 december 1970, ECLI:NL:HR:1970:AB3454, NJ 1971/374

HR 19 november 1974, ECLI:NL:HR:1974:AB5332, NJ 1975/133

HR 4 december 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7429

HR 9 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8452

HR 7 juni 2005, ECLI:NL:HR:2005:AT3659
HR 7 februari 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU5787
HR 30 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK4794
HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP1379
HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ3626
HR 14 mei 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ9941
HR 8 oktober 2013, ECLI:NL:PHR:2013:1973
HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2027
HR 11 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:533
HR 4 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3095
HR 11 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3140
HR 4 april 2017, ECLI:NL:HR:2017:579
HR 9 oktober 2018, ECLI:NL:HR:2018:1884
HR 12 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1736

Gerechtshoven

Hof Arnhem 25 maart 2010, ECLI:NL:RBGHARN:2010:BL9478
Hof 's-Hertogenbosch 11 maart 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:CA3698
Hof Den Haag 25 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2302
Hof Den Haag 30 september 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:3706
Hof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2015, ECLI:NL:GHARL:330
Hof Den Haag 25 augustus 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:2466
Hof 's-Hertogenbosch 13 december 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:5513
Hof Arnhem-Leeuwarden 29 juni 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:6148
Hof Amsterdam 28 juni 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:2186

Rechtbanken

Rb. Haarlem 24 december 2004, ECLI:NL:RBHAA:2004:AR8212
Rb. Breda 13 november 2007, ECLI:NL:RBBRE:2007:BB7857
Rb. Haarlem 30 september 2008, ECLI:NL:RBHAA:2008:BF7111
Rb. Alkmaar 10 december 2008, ECLI:NL:RBALK:2008:BG6377
Rb. Zutphen 24 maart 2010, ECLI:NL:RBZUT:2010:BL8824
Rb. Middelburg 3 november 2010, ECLI:NL:RBMID:2010:BO2782

Rb. Roermond 22 april 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BQ3544
Rb. Breda 10 oktober 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BT7068
Rb. 's-Hertogenbosch 28 november 2011, ECLI:NL:RBSHE:2011:12895
Rb. Assen 9 maart 2012, ECLI:NL:RBASS:2012:BV8503
Rb. Den Haag 14 september 2012, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX8188
Rb. Oost-Brabant 13 juni 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:CA2959
Rb. Amsterdam 2 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:4000
Rb. Amsterdam 12 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:4227
Rb. Midden Nederland 5 maart 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:1007
Rb. Overijssel 18 september 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:4938
Rb. Oost-Brabant 9 december 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:7494
Rb. Oost-Brabant 24 juli 2015, ECLI:NL:RBOBR:2015:4757
Rb. Den Haag 8 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:14076
Rb. Overijssel 2 februari 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:311
Rb. Overijssel 21 maart 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:944
Rb. Zeeland-West-Brabant 22 augustus 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:5355
Rb. Oost-Brabant 18 november 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:6439
Rb. Limburg 1 augustus 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:8192
Rb. Noord-Nederland 20 oktober 2017, ECLI:NL:RBNNE:2017:4022
Rb. Midden-Nederland 29 oktober 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:5027
Rb. Rotterdam 17 december 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:11851
Rb. Zeeland-West-Brabant 26 februari 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:843
Rb. Midden-Nederland 13 april 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:1447
Rb. Gelderland 4 mei 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:2248
Rb. Midden-Nederland 3 december 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:5902

Overige aangehaalde stukken

Aanwijzing zeden (Staatscourant 2016, 19414).

Consultatieversie wetsvoorstel seksuele misdrijven.

Consultatieversie Memorie van Toelichting bij wetsvoorstel seksuele misdrijven.

Eindrapport Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, '*Het fenomeen online seksueel geweld. Een literatuuronderzoek naar de kennis over omvang, aard en aanpak*', Amsterdam: 2020.

Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights: Right to respect for private and family life, home and correspondence.

Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights: Freedom of expression.

Informatieblad Modernisering strafbaarstelling seksuele misdrijven.

Kamerstukken II 1979/80, 15 838, nr. 3.

Kamerstukken II 1997/98, 25 768, nr. 5.

Kamerstukken II 2008/09, 31 810, nr. 3.

Kamerstukken II 2016/17, 34 372, nr. 15.

Kamerstukken II 2020/21, 31 015, nr. 223.

Nederlandse Orde van Advocaten, *Advies Wet seksuele misdrijven*, 3 juni 2021.

Openbaar Ministerie, *Advies wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 11 juni 2021.

Raad voor de Rechtspraak, *Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 2 juni 2021.

Raad van State, *Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 8 juni 2022.

Staatsblad 1985, 385.

Staatsblad 2009, 544.

Staatsblad 2018, 322.

Tractatenblad 1951, 154.

Wetboek van Strafrecht.

Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, *Advies Wetsvoorstel seksuele misdrijven*, 8 juni 2021.

Wetgevingsnotitie Openbaar Ministerie, *Notitie Titel XIV, misdrijven tegen de zeden. Voorstellen voor verbetering van de zedenparagraaf in het Wetboek van Strafrecht*, 26 juni 2014.